Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

№ 195 (8. 137) ◆ 1992 йил ◆ 5 октябрь, душанба ◆ Нархи 2 сўм.

* *Ўзбекистон Республикаси Конституцияси лойиҳаси—умумхалқ муҳокамасида*

ЭРКИНЛИКЛАР КАФОЛАТИ

МУСТАҚИЛ Ўзбекистоннинг янги Конституцияси лойиҳасини ҳозир амалда бўлган Конституция билан солиштирганда илгари бўлмаган жуда кўп ҳаётий зарур принциплар кўзга яққол ташланади.

Давлат тили, фуқаролик, референдум, қонунчилик устунлиги, айбсизлик презумпцияси, мансабдор шахсларнинг қонунсиз ҳаракатлари устидан ҳимоя истаб судга мурожаат қилиш каби масалалар шулар жумласидандир.

Бу принципларнинг янги Конституциямизда мустаҳкамланиши ҳуқуқий давлат сари қўйилган дадил қадам бўлади.

Лойиҳада мени ҳуқуқшунос сифатида эътиборимни тортган нарса илгарилари буржуа ҳуқуқ назариясининг маҳсули деб қараб келинган «Ҳокимиятлар тақсимланиши» принципининг янги Конституциявий принципи деб эълон қилинишидир (II боб, 11-модда).

Суд ҳокимияти қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятдан алоҳида бўлиб ҳуқуқий масалаларда охирги, ҳал қилувчи сўзни айтадиган ҳокимият бўлмас экан, ҳуқуқий давлат тўғрисида орзу қилиш ҳам мумкин эмас.

Айбсизлик презумпциясининг Конституция лойиҳасида мустаҳкамланиши давлатимизнинг ҳуқуқий сиёсати соҳасида энг улкан ютуқлардан бири бўлади, деб ўйлайман. Ҳуқуқ устуни бўлган давлатда шахсни суд ва фақат суд жиноят содир этишда айбдор ва у жазога лойиқ, деб [illegible] етиб бормасдан собиқ марказнинг оммавий ахборот воситалари томонидан 20 миллионли халқ порахўр, деб эълон қилинган эди. Юқорида айтилган принцип бундай ҳолатларга барҳам беришга қаратилган.

Лойиҳанинг яна бир муҳим жиҳати, унда ҳар бир шахснинг ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқининг давлат томонидан кафолатланишидир (42-модда).

Фақат саводхон одамгина ўз ҳуқуқ ва эркинликларининг биров томонидан бузилганлигини сеза била олади. Демак, гап халқимизнинг ҳуқуқий саводхонлигига бориб тақалади... Афсуслар бўлсинки, биз ўзбеклар бу соҳада олдинги ўринларда эмасмиз. Мен ҳуқуқшунос сифатида фуқароларнинг бурчлари санаб кўрсатилган XI бобга алоҳида модда киритиб, унда «Ўзбекистоннинг 16 ёшдан ошган ҳар бир фуқароси Республика Конституциясининг асосий қоидаларини билишга мажбур»,— деган жумлани киритилишини таклиф қилардим.

Конституция қабул қилингандан кейин фуқаролар ўртасида ҳуқуқий билимлар минимуми бўйича синовлар ўтказишни йўлга қўйиш ҳам яхши натижалар бериши мумкин.

Аҳоли ҳуқуқий жиҳатдан саводли бўлса, давлат органларининг, хусусан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идораларнинг иши бирмунча енгиллашади, ортиқча, ўринсиз ариза-шикоятларга ва асаббузарликларга ўрин қолмайди.

Ҳайитбой ШАМСУТДИНОВ,
Шайхонтоҳур район прокурорининг ўринбосари, адлия катта маслаҳатчиси.

Пойтахтимиздаги «Ўзбек Райфл» қўшма корхонасининг ишга тушганлигига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Шунга қарамасдан корхонада кўплаб меҳнат илғорлари ишлашади. Шулардан бири Марғуба Зокировадир. У тиккан халқ истеъмоли буюмлари ҳамма вақт бежирим ва сифатли чиқади.

СУРАТДА: Марғуба Зокирова иш устида.

Андрей Пишненко сурати.

* *Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг бир йиллигига бағишланган «Тошкент ва тошкентликлар» танлови якунлари*

ҒОЛИБЛАРНИ ТАБРИКЛАЙМИЗ

МАЪЛУМКИ, «Тошкент оқшоми» газетаси таҳририяти «Узинвестстрой» қўшма корхонаси ҳомийлигида Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг бир йиллигига бағишланган «Тошкент ва тошкентликлар» танловини эълон қилган эди.

Танловда иштирок этишга унга ҳоҳиши бўлган барча кишилар — ҳам журналистлар, ҳам газетанинг муаллифлари шунингдек, «Оқшом» газетасининг муштарийлари таклиф қилинган эдилар. Улар ўзларининг шаҳмақолалари ва суратли лавҳаларида шаҳримиз ҳақида, тошкентликларнинг қандай яшаётганликлари ва меҳнат қилаётганликлари тўғрисида, мустақиллик эълон қилинган кундан эътиборан Мустақил Ўзбекистон Республикасининг турмушида юз берган ўзгаришлар хусусида ҳикоя қилиб беришлари керак эди.

«Тошкент ва тошкентликлар» танловига юборилган деярли барча мақолалар ҳамда суратли лавҳалар «Тошкент оқшоми» газетаси саҳифаларида эълон қилинди. Бинобарин, муштарийларимизнинг ўзларига ҳам танловга юборилган ишларни муносиб жиҳатдан баҳолашлари учун имкониятлар яратилди. Лекин бундай ҳолларда энг асосий гапни танлов ҳайъати аъзолари айтишлари керак, албатта. Бинобарин ушбу танлов ҳайъати таркибига касб-кори бўйича малакали бўлган журналистлар ва «Узинвестстрой» қўшма корхонасининг вакиллари киритилган эди. Хуллас, бугун биз ана шу танлов якунларини «Тошкент оқшоми» газетасида эълон қиляпмиз.

⊙ Танловдаги биринчи ўрин ва уч минг сўмлик мукофот Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўткир ҲОШИМОВга газетада эълон қилинган «Истиқлол — ширин ва аччиқ сўз» публицистик мақоласи учун берилди.

⊙ Танловдаги иккинчи ўрин ва икки минг сўмлик мукофот ёзувчи ва шоир Темур УБАЙДУЛЛОга Ўзбекистон истиқлолига бағишланган туркум очерк ва мусоҳабалари учун берилди.

⊙ Танловдаги учинчи ўрин ва минг сўмлик мукофот ёзувчи-журналист Холида АҲРОРОВАга «Истибдод қурбонлари» публицистик мақоласи учун берилди.

Танлов ҳайъати шунингдек танловда қатнашган бир неча муаллифларни 500 сўмлик рағбатлантирувчи пул мукофотлари билан тақдирлади. Бу мукофотларга қуйидаги муаллифлар сазовор бўлишди:

⊙ Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор Ҳамид ЗИЯЕВ газетада эълон қилинган «Тошкентнинг босиб олиниши» тарихий очерки учун;

⊙ Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист Тўлқин РАСУЛЕВ газетада эълон қилинган «Севмоқлик юракнинг иши» мақоласи учун;

⊙ Журналист Ғафур ЖАМОЛОВ газетада эълон қилинган Ўзбекистон Республикасининг хорижий давлатлар билан ташқи иқтисодий алоқаларига бағишланган туркум мақолалари учун;

⊙ Журналист Саъдулла ШОДИЕВ газетада эълон қилинган «Ёдгорликлар илмининг шайдоси» мақоласи учун;

⊙ Тошкент Давлат иқтисодиёт университетининг ўқитувчилари Асадали ҲАКИМЖОНОВ ва Рашид ҒАРИБОВлар газетада эълон қилинган «Тарихимизнинг ўқилмаган саҳифалари» рукни остидаги туркум мақолалари учун;

⊙ Меҳнат фахрийси Маҳкам ҲАКИМОВ газетада эълон қиличган «Ўрда кўпригини ким қурдирган!» мақоласи учун.

«Тошкент ва тошкентликлар» танловига тақдим этилган суратли лавҳаларнинг танлови якунлари ҳам чиқарилди.

Танлов ҳайъатининг қарорига кўра:

⊙ Биринчи ўрин ва уч минг сўмлик мукофот Рустам ШАРИПОВга берилди.

⊙ Иккинчи ўрин ва икки минг сўмлик мукофот Содиқ МАҲКАМОВга берилди.

⊙ Учинчи ўрин ва минг сўмлик мукофот Равиль АЛЬБЕКОВга берилди.

⊙ ТАҲРИРИЯТДАН: Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг бир йиллигига бағишланган «Тошкент ва тошкентликлар» танлови ғолибларини «Тошкент оқшоми» газета таҳририяти ўзининг барча муштарийлари номидан қизғин табриклайди. Таҳририят ушбу танловни уюштириш ва ўтказишда мадад берганлиги учун «Узинвестстрой» қўшма корхонасига ўз миннатдорчилигини изҳор этади.

* *Тошкент шаҳар Ҳокимининг ижроия маҳкамасида*

Таксофон бепул бўлди

Тошкент шаҳар Ҳокимининг ижроия маҳкамасида 2 октябрь куни бўлиб ўтган мажлисда шаҳар таксофонларидан 1993 йил 1 январигача бепул фойдаланиш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Ушбу қарорга кўра Тошкент телефон узелига таксофонларни яроқли ҳолга келтириш учун шаҳар бюджетидан 1,5 миллион сўм ажратиладиган бўлди.

Онгли равишда таксофонларни яроқсиз ҳолга келтираётган фуқароларнинг бундай безорилик хатти-ҳаракатлари учун кўриладиган чоралар ҳам кучайтирилади. Ана шу хатти-ҳаракатлар учун эндиликда жиноий иш қўзғатилиши, айбдорлар жиноий жавобгарликка тортилиши мумкин.

Ушбу қарорни Тошкент шаҳар Ҳокимининг биринчи ўринбосари Ю. А. Асепковдан изоҳлаб беришни илтимос қилдик:

— Энг аввало ушбу қарор аҳолида танга йўқлиги сабабли қабул қилинди,— деди Юрий Асралович. — Бу таксофондан фойдаланишда кўпдан-кўп ноқулайликлар келтириб чиқармоқда. 1993 йил 1 январгача, яъни уч ой муддат ичида бу соҳада тегишли тартиб ўрнатилиши керак. Ҳаммага маълумки, айрим шахсларнинг безорилик хатти-ҳаракатлари туфайли шаҳардаги кўпгина таксофонлар яроқсиз ҳолга келган. Кўп ҳолларда таксофонлар тангаларни олиш учун бузилган. Қабул қилинган қарорга кўра таксофонлардан бепул фойдаланишнинг жорий этилиши шаҳримиз фуқароларида халқ мулкига эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлиш ҳис-туйғусини уйғотишига умид қиляпмиз. 1993 йил 1 январидан бошлаб эса алоқа сарф-харажатларини қоплаш учун, таксофонлардан фойдаланиш учун жетонлар жорий этилади.

Ёнилғи қуйишни тартибга солиш учун

Тошкент шаҳар Ҳокимининг ижроия маҳкамасида бўлиб ўтган мажлисда, шунингдек, шаҳар автомобиль ёнилғиси қуйиш станцияларида ёнилғи-мойлаш материалларини сотишни тартибга солиш масаласи ҳам кўриб чиқилди.

Тошкент шаҳар автомобиль ёнилғи қуйиш станцияларида ёнилғи сотишни тартибга солиш ҳамда ёнғиндан сақланиш қоидаларини таъминлаш мақсадида бензин ва бошқа турдаги ёнилғиларни фақат автомашиналар бакларига қуйишга рухсат берилди. Канистралар ва турли идишларга бензин қуйиб сотиш таъқиқланди.

Бундай қарор айрим шахсларнинг фойда орттириш мақсадида бензинни олиб-сотиш билан шуғулланишларига чек қўйиш мақсадида ҳам қабул қилинди.

«СУВСОЗ» БОҒБОНЛАРИ

Шаҳар «Сувсоз» трестининг аэропорт яқинидаги бўлимида йил бўйи ҳосил етиштирилади. Бўлим ишчилари шаҳарликларга тоза сув етказиб бериш билан бирга боғда етиштирилган мева ва сабзавот ҳосилларидан ҳам баҳраманд қиладилар. Айни кунларда олма, олхўри ва сабзавот мевалари йиғиштириб олиниб, арзон нархда аҳолига сотиляпти. Файзулла Мирзаев, Салоҳиддин Рустамов, Турғун Саримсоқов, Эргаш Каримов сингари бўлим ишчилари бу ўринда бошқаларга ўрнак бўляптилар. Улар бугун-эрта куз неъматлари: мош, ерёнғоқ, картошка, сабзи, карам ҳосилини ҳам йиғиштира бошлайдилар.

Шунингдек, ишчи-боғбонлар келгуси йил мўл ҳосили учун қулупнай парваришини кучайтириб, пиёз, саримсоқ пиёз экишни ҳам жадаллаштириб юбордилар.

Исматулла РУСТАМОВ.

* *Обуна—93* — *Обуна—93* — * *Обуна—93*

* *Ия, наҳотки?!*

Лоқайдлик эмасми?

ҲОЗИРГИ кунда пойтахтимизнинг кўпгина жойларида турли хил одамлар қаерлардандир олиб, хилма-хил озиқ-овқат ҳамда бошқа турдаги маҳсулотлар сотмоқдалар. Бу албатта яхши. Бироқ меъёр ҳам керак-да. Айниқса бу ерда санитария назоратининг ўрни сезилмаяпти. Яъни сотилаётган маҳсулотларда санитар назоратининг белгиси йўқ. Ахир ўша сотилаётган колбаса, балиқ ёки бошқа маҳсулот ўз ҳолатини йўқотиб, яроқсизга чиқиб қолган бўлса-чи?

Яқинда Марказий Универмаг ёнида бир кишининг ҳозирги кунда ҳаммага ҳаво билан сувдек зарур бўлган бир марта фойдаланиладиган шприц сотиб ўтирганини кўриб қолдим. Наҳотки шаҳар тартибни сақлаш мутасаддилари шу ва шу каби кўплаб ҳолатларга лоқайд қараша...

Рўзибой САИДОВ.

* *Луқма*

Соябонсиз бекатлар

БУНДАН уч-тўрт ой муқаддам «Ачаобод» маҳалласи идорасининг рўпарасидаги бекатни бир машина уриб юбориб, ўриндиқларни ағдариб кетди. Орадан шунча вақт ўтган бўлишига қарамай бекат ҳамон соябонсиз, ўриндиқлар синиб ётибди.

Яқинда эса маҳалладаги хўжалик моллари дўкони яқинидаги бекатда ҳам шундай ҳол рўй берди. Ҳозирги кунда ўриндиқлари синиб, соябонсиз қолган бу кутиш жойидан фойдаланиб бўлмаяпти. Ачинарлиси шундаки, бекатнинг томига ёпилган 12 дона тунукани яқин орадаги хонадонлар ташиб кетишди.

Ҳадемай ёмғир, қор ёғса бундай аҳволда одамлар автобусни қаерда туриб кутишади? Собир Раҳимов район ободонлаштириш бошқармасидаги мутасадди ўртоқлар шу ҳақда ўйлаб кўришса яхши бўларди.

Фахриддин НУРИДДИНОВ,
меҳнат фахрийси.

МЕН УЧУН ҚАДРДОН

«ҲОЗИРГИ вақтда нима кўп турли-туман газета ва журналлар кўп. Бирини ўқисанг маза қиласан, биридан кўнглинг ранжийди. Аммо мен бир нарсани тан оламанки, ўзимизнинг севимли нашрлар «Тошкент оқшоми», «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газеталари, «Саодат» журнали мароминда чиқади. Ўқиган сайин ўқигинг келади...»

80-алоқа бўлимида «Тошкент оқшоми»га обуна бўлаётган муштарийларимиздан бири Мирасом Акбаровнинг фикри ана шундай. У киши билан суҳбатимизни яна давом эттирдик.

— Мен «Оқшом» саҳифаларида детектив ва фантастика жанрларига хос бўлган мақолаларнинг кўпроқ бериб борилишини истардим. Бу газетадаги вақти-вақти билан бериладиган бошқотирмалар баъзан оиламиз билан газетани ўқишга ва ана шу бошқотирмаларни биргаликда топишга қизиқтиради. Ҳаммамизга маълумки, бошқотирмаларни тез ва тўғри топиш учун кўп ўқиш керак. Буни яхши тушунган фарзандларим ўзлари учун керакли бўлган билимларни мана шу севимли газетамиздан олади. Шунинг учун ҳам «Оқшом»га обуна бўлдим.

Гулзода МАМБЕТОВА.

«Тошкент оқшоми»га обуна давом этмоқда.

Яна бир бор эслатиб ўтамиз:

⊙ Бир йиллик обуна нархи — 510 сўм.

⊙ Олти ойга — 255 сўм.

⊙ Уч ойга — 127 сўм 50 тийин.

⊙ Бир ойга — 42 сўм 50 тийин.

«Тошкент оқшоми» Ўзбекистонда [illegible] ҳафтасига беш марта [illegible] газета [illegible]

* *Газета—муштарий—газета* — * *Газета—муштарий—газета*

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Ўзбекистонга расмий ташриф билан келган Финляндия Республикасининг Президенти Мауно Койвисто бошчилигидаги ҳукумат делегацияси 2 октябрь куни Самарқанд ва Бухоро шаҳарларида бўлди. Олий мартабали меҳмонлар бу кўҳна шаҳарларнинг тарихий ёдгорликлари билан танишдилар, меҳнат жамоаларида бўлдилар. Финляндиянинг ҳукумат делегацияси Бухородан Хельсинкига учиб кетди. Мауно Койвистога Самарқанд ва Бухорода ҳамроҳ бўлган Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов Тошкентга қайтиб келди.

● 3 октябрь куни Тошкентдаги Алишер Навоий номли Катта Давлат академик театрида аллома Ҳабиб Абдуллаев таваллудининг 80 йиллигига бағишланган тантанали кеча бўлиб ўтди. Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов кечада нутқ сўзлади.

● Абдулла Қодирий таваллудининг 100 йиллиги олдидан Тошкентдаги Абдулла Қодирий номли боғда буюк ўзбек адибининг хотира кечаси бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Эркин Самандаров иштирок этди.

● 2 октябрь куни Тошкентда Ўзбекистон, Россия, Украина, Беларусь, Латвия, Литва, Молдова, Тожикистон, Туркманистон, Қирғизистон, Қозоғистон, Озарбайжон ва Арманистон халқ таълими вазирларининг биринчи маслаҳат учрашуви очилди. Уч кун давом этадиган бу кенгашда таълим масалаларига янгича ёндошишларни ишлаб чиқиш юзасидан куч-ғайратларни мувофиқлаштириш, минтақа ва миллий хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда ягона стандартларни белгилаш муаммолари муҳокама этилади.

● Қўқонда «Дўстлик» Ўзбекистон — Хитой қўшма корхонаси ишга тушди. Лойиҳа қувватига кўра бу қўшма корхонада йилига 1 миллионта спорт либослари, бошқа кийим-бош тикилиши мўлжалланган.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Бугун Москвада Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ташқи ишлар вазирларининг учрашуви бошланди. Унда 9 октябрда Бишкекда бўлиб ўтадиган Ҳамдўстлик давлат ва ҳукумат раҳбарлари кенгашининг кун тартиби муҳокама этилмоқда.

● Украина Олий Кенгаши Бош вазир Витольд Фокин истеъфосини қабул қилгандан сўнг барча вазирларни ҳам истеъфога чиқариш тўғрисида қарор қабул қилди. Олий Кенгаш Украина Президенти Леонид Кравчукка ўн кун муддат ичида парламентга янги Бош вазир номзодини, шундан сўнг яна ўн кун муддат ичида эса Вазирлар маҳкамаси янги таркибини тақдим этишни топширди. Украина Президенти Леонид Кравчук Валентин Симененкони Бош вазир вазифасини ижро этувчи қилиб тайинлади.

● 1 октябрь куни кечқурун абхазлар ва шимолий кавказликлар қуролли бўлинмаларининг Гагра шаҳрига ҳужумидан сўнг бу ердаги вазият ғоят кескинлашиб кетди. Баъзи ахборот агентликлари Грузия Давлат Кенгашининг раиси Эдуард Шеварднадзе Абхазиядаги танг вазиятдан чиқиш йўлини топа олмаётганлиги сабабли истеъфога чиқиши мумкинлиги ҳақидаги хабарни тарқатдилар.

● Россия мудофаа вазирининг матбуот хизмати Грузиянинг бу давлат ҳудудидаги Россия қўшинлари ҳарбий техникаси ва иншоотларини ўз тасарруфига олиши тўғрисидаги қарори минтақадаги вазиятни янада кескинлаштиришга олиб келиши мумкинлиги ҳақида баёнот берди ва Грузия томонини бир томонлама қарорлар қабул қилмасликка даъват этди.

● Россия Президенти Борис Ельцин Москва вилоятининг Раменск райони ҳудудида ер майдонларини хусусий уй-жой қуриш учун ким ошди савдосида сотиш бўйича тажриба ўтказиш тўғрисидаги фармонга имзо чекди. Мутахассисларнинг фикрича, бу фармонда гап амалда ерни хусусий мулк сифатида сотиш тўғрисида кетяпти.

ХОРИЖДА

● Сайловга бир ой муддат қолганда техаслик миллиардер Росс Перо ўз номзодини яна Америка Қўшма Штатлари Президентлигига кўрсатишга қарор қилганлигини айтди. Маълумки, илгарироқ у ўз номзодини қайтариб олган эди.

● Ҳиндистон ташқи ишлар давлат вазири Р. Бхатиа яқин орада Туркманистон, Ўзбекистон ва Қирғизистонга расмий сафар қилиш ниятида. Бу сафар тўққиз кун давом этиши мўлжалланяпти.

● Испания қироли Хуан Карлос яқинда Мадридда бўлиб ўтган Лотин Америкаси давлатлари раҳбарларининг учрашувидан сўнг Куба раҳбари Фидель Кастрони истеъфога чиқишга қатъий даъват қилганлиги ҳақида баёнот берди.

● Белградда Роберт Фишер билан Борис Спасский ўртасида давом этаётган учрашувнинг 14-ва 15-ўйинлари дуранг натижа билан тугади. Ҳисоб ҳамон Америка гроссмейстери фойдасига 5:3 бўлиб турибди.

«Оқшом»га диплом

«Тошкент оқшоми» ва «Вечерний Ташкент» газеталари Ўзбекистоннинг қатор бошқа нашрлари ва нашриётлари каби Ашғабатда ўтказилган «Китоб санъати» республикалараро танловида [illegible] Ўрта Осиё Республикалари ва Қозоғистон нашриётлари, газета ва журналлари иштирок этдилар.

2 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Матбуот бўйича давлат қўмитасининг раиси Рустам Шоғуломов [illegible] «Оқшом» [illegible] дипломни топширди.

Ҳурматли ҳамшаҳарлар!

Тошкент метрополитени бекатларидаги турникетларнинг таъмирланиши муносабати билан 1992 йил 5 октябрдан бошлаб йўл ҳақи учун абонемент системаси жорий этилади.

Сотиб олинган октябрь 1992 йилнинг 15 октябрига қадар ҳақиқий деб ҳисобланади.

1 сўмлик жетонлар абонементлар бекат кассаларида сотилади.

Метрополитен маъмурияти.

** Шахсий фикр*

ИШЧИ ЭМАС, УСТА

КУПДАН бери мени шу сўз ўйлантириб келарди. Қизиқ, «ишчи» дегани нима ўзи? Тўғри, балки бу сўз «ишлаётган одам» маъносини бериши мумкин. Яна нима?..

Ҳаммага маълумки, бу сўз русчадан, яъни «рабочий» сўзидан олинган. Аммо «рабочий»нинг бошқа маъноси ҳам бор. Яъни, «қул» деган ўзаги ҳам йўқ эмас. Хўш, аслида-чи?

Аслида «ишчи» деб аталиб келинаётган меҳнаткашларимиз, заҳматкашларимиз, хизматчиларимиз ёки ўз ишига мутахассис усталаримизнинг ҳеч бир кўринишларида, ёки ҳаёт тарзларида «қуллик» аломати сезилмайди. Йўқ, улар бошқалар каби эмин-эркин, тенг ҳуқуқли инсонлар-ку! Нега биз бу кишиларни ҳамон «ишчи» деб атаб келамиз. Ахир улар шунчаки ишчи эмаслар-ку, бунёдкорлар, яратувчилар... Менга қолса, «ишчи» эмас, «уста» деб аталишини истардим. Чунки ҳар бир завод ёки фабрика, корхонада ишлаётган меҳнаткашларимиз ўз ишларига, ўз соҳаларига уста бўлган ходимлардир.

«Ишчи» деган сўзнинг яна бир салбий жиҳати шундаки, шу тоифадаги кишилар ўзларини қандайдир шу ишдан бошқасига ярамайдиган ночорроқ, бечораҳолроқ ҳис қиладилар. Тўғридан-тўғри айтиш мумкинки, баъзилари эса ўзларини «ишчи» деб танитишга ор қиладилар. Нега? Демак, қай бирдир маънода «ишчи» деган сўзнинг қуллик аломати сезилса керак-да. Шунинг учун истардимки, ҳар бир касб эгасининг, яъни устасининг ўз номи юритилса. Негаки бу «ишчи» деган сўз ҳам собиқ тузумнинг бир мероси бўлиб қолмоқда. Етар-да, шунча бир-биримизни камситиш. Айниқса, ҳозир. Ҳозир шундай, биз айтмоқчи «ишчи»лар борки, маошлари яхши, ишлари ҳам қўл меҳнати билан эмас, балки компьютерлашган ҳолда бажарилади. Оппоқ халатларда, ёки махсус — бежирим, кўркам коржомаларда иш олиб борувчи ўз соҳасининг мутахассисларини шунчаки «ишчи» деб бўладими? Йўқ, булар ўз ишларига фидойи бўлган усталардир, ҳақиқий бунёдкорлардир. Уста бўлгандаки, устоз даражасида катта тажриба орттирган, корхоналарининг юксалиши ва ривожига катта ҳисса қўшган фидойиларимиз наҳотки ҳали-ҳануз «ишчи» деб аталиб келинаверади.

Республикамиз мустақил давлат бўлди, фуқаролари мустақил халқ бўлди. Демак, Ўзбекистонда яшайдиган фуқароларимиз ўз касб-корлари бўйича юритилиши керак. Қачонгача пойабзал фабрикасидаги моҳир косиблар, нон заводидаги қўллари қаварган заҳматкаш новвойларимиз ва бошқа касб эгалари бир сўз — «ишчи» сўзи билан номланади. Балки энг оддий ҳамда энг қадрли сўз — «уста» деган сўз билан ифодаланса нур устига нур бўларди. Шунда ўз-ўзидан ишга янги келган ёшларни ҳам «ученик» деб расмийлаштирмасдан, балки «шогирд» деб қайддан ўтказиш зарур.

Ўзбекистон фуқаролари қадим-қадимдан моҳир уста, заҳматкаш халқ. Шундай экан, ҳар бир фуқаронинг касбкори умумий «уста» номи билан юритилиб, бу анъаналарни дилда эмас, тилда тикласаккина ишдаги бурч ва масъулиятларимизда сезиларли даражада ўзгариш — унум ва барака бўлишига умид қилса бўлади.

Зоир ТУРСУНОВ.

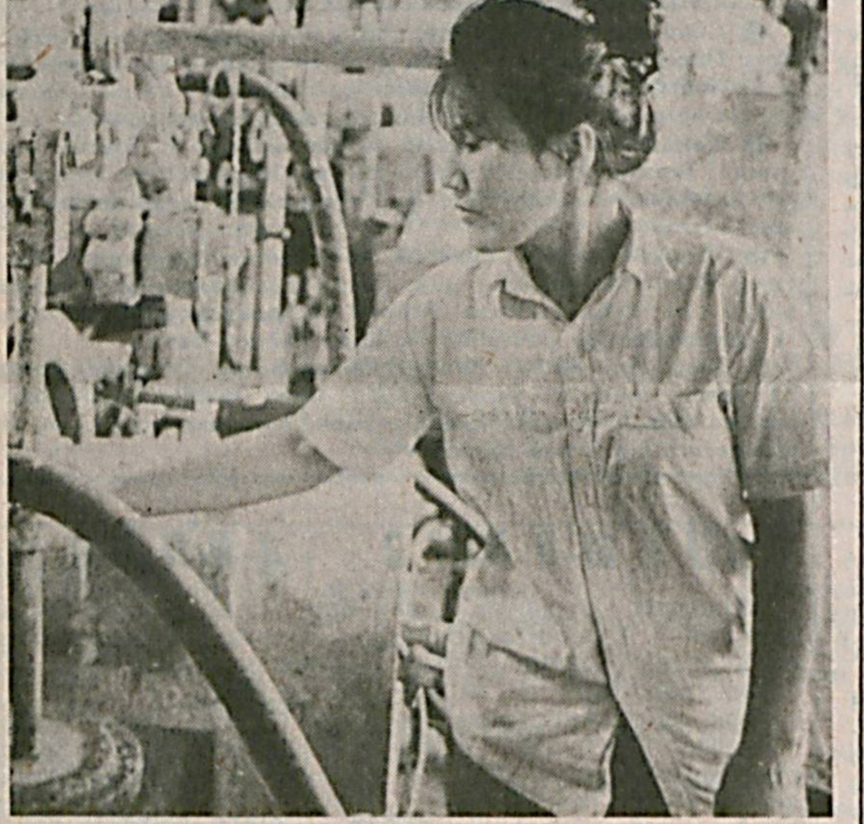

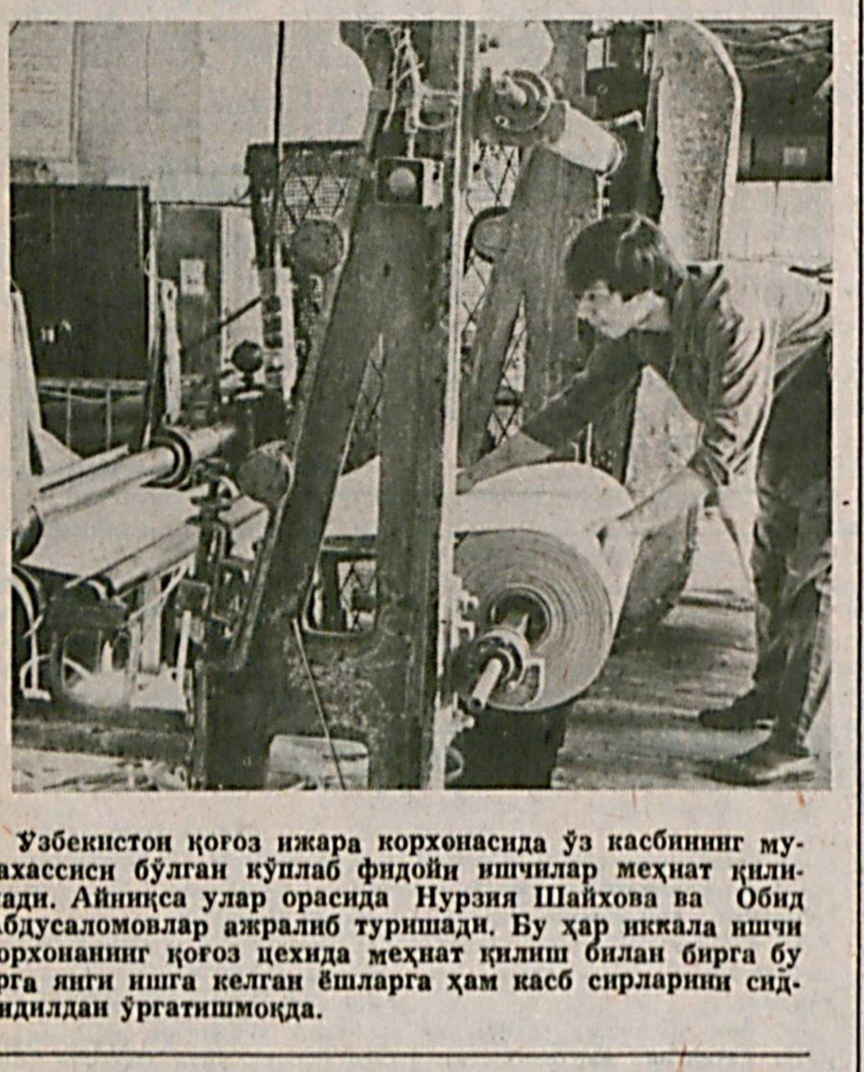

Ўзбекистон қоғоз ижара корхонасида ўз касбининг мутахассиси бўлган кўплаб фидойи ишчилар меҳнат қилишади. Айниқса улар орасида Нурзия Шайхова ва Обид Абдусаломовлар ажралиб туришади. Бу ҳар иккала ишчи корхонанинг қоғоз цехида меҳнат қилиш билан бирга бу ерга янги ишга келган ёшларга ҳам касб сирларини сидқидилдан ўргатишмоқда.

** Ҳуқуқий давлат сари*

БОЗОР, ҚОНУН ВА ЖИНОЯТЧИЛИК

⊙ Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси И. Мўминов номидаги фалсафа ва ҳуқуқ институтида ҳозирги кундаги жиноятчилик ва жазо қонунлари муаммоларига бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди. Институт директори, ҳуқуқшунослик фанлари доктори А. Саидов етакчи илмий ходимлардан Ғ. Аҳмедов, Э. Ҳакимов, А. Расулев, Ш. Иноғомов ва И. Собировлар бу масала хусусидаги ўз фикр ва мулоҳазаларини баён этдилар.

⊙

А. Саидов: Республикада амалга оширилаётган ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва ҳуқуқий ислоҳотлар ва кўпгина туб ўзгаришлар, табиийки ҳуқуқшунос олимлар ва амалиётчилар олдига ҳам янги-янги вазифалар қўймоқда. Бу муаммоларни ишлаб чиқиб, уни тадбиқ этиш, ликни мустаҳкамлаш, халқимизнинг том маънодаги эркин ва фаровон ҳаётини таъминлаш мумкин эмас. Ана шу вазифалардан келиб чиққан ҳолда, ҳозирги кунда жиноят ва жазо ҳуқуқи фани олдида турган долзарб муаммоларни, жумладан, шу соҳадаги қонунларда янги йўналишларни ишлаб чиқиб, уни тадбиқ этиш, республикамизнинг янги «Жиноят ва жазо қонунлари мажмуаси»ни тузиш, жазо сиёсатини ўзгартириш каби масалаларни тезроқ ҳал қилиш керак.

Шу ўринда мен бир нарсани айтиб ўтмоқчи эдим. Маълумки, бу фаннинг «Жиноят ҳуқуқи» деб аталиши асосан унинг Россиядаги русча номланиши билан боғлиқ бўлиб, ўзбек тилига айнан сўзма-сўз таржима қилинганда «Жиноят қилиш ҳуқуқи» деган тушунчани беради. Шунинг учун бу фаннинг номини «Жиноят ва жазо ҳуқуқи» деб, ёки шунга яқин бошқачароқ ном билан атасак, мақсадга мувофиқ бўлади. Масалан, Болгарияда бу фан «Наказательное право», яъни «Жазолаш ҳуқуқи» деб аталади. «Жиноят кодекси» ҳам «Жиноят ва жазо тўғрисидаги қонунлар мажмуаси» деб ўзгартирилгани маъқул бўлур эди.

Ҳозирги вақтда собиқ Иттифоқ ҳудудида, жумладан Ўзбекистонда ҳам жиноятчиликнинг тобора ўсиб бораётганлиги ҳаммани қаттиқ ташвишга солаяпти. Бу жиноятларнинг анчагина қисми иқтисод ва хўжалик соҳасида, яъни банк, кооператив, қўшма корхона каби бозор иқтисодиёти билан чамбарчас боғлиқ бўлган муносабатларга алоқадордир. Албатта, аста-секин шаклланаётган бозор муносабатларининг ривожланиши биргина ижобий томонлари билан эмас, балки салбий жиҳатлари билан ҳам ажралиб туради. Қонунга хилоф равишда топилган пулларни сармоя сифатида ишлатиш, тақиқланган мол ва маҳсулотларни олиб-сотиш, ғирром рақобат, молия ва кредит соҳасидаги қонунбузарликлар, олинган фойда миқдорини яшириш, давлатга солиқ тўламаслик, қалбаки кооператив ва ташкилотлар тузиш, божхонага алоқадор ва бошқа жиноятларнинг кўпайиб кетиши ана шу томонларнинг бир кўринишидир, холос.

Бугунги кунда «бозор» тушунчасини аниқ белгилаб олиб, унинг қонуний асосларини яратиш жуда муҳимдир. Жумладан, амалдаги кодексимиздаги жиноий жазо белгиланган, лекин ҳозирги вақтда жамиятимизнинг демократик йўлга ва бозор иқтисодиётига юз тутганлигини ҳисобга олиб, олибсотарлик, валюта операциялари ва шу каби бир қанча жиноят деб ҳисобланган ҳаракатлар учун жавобгарлик белгилайдиган моддаларни қонундан чиқариб ташлаш, ҳозирда содир қилинаётган янги турдаги иқтисодий жиноятларни яхши ўрганиб чиқиб, улар учун қатъий жазо белгилайдиган нормаларни киритиш зарур. Чунки бозор муносабатларига ўтишнинг ўзи ноқонуний йўллар билан пул топаётган шахсларнинг эндиликда тадбиркорлик ва бошқа иқтисодий соҳаларда жиноятчилик орқали устуликка эришишларига, корхона, ташкилот, ер, завод, фабрика каби мулкларнинг хусусийлаштирилиши оқибатида табиат бойликлари ва экологияга қарши жиноятларнинг кенг миқёсда содир бўлишига олиб келиши мумкин.

Бинобарин, бу соҳада ўзаро икки гуруҳ вазифалар турганлигини кўриш мумкин. Биринчидан, амалдаги Жиноят кодексини эскириб қолган, ўз моҳияти жиҳатидан ҳозирги кун талабларига мутлақо зид моддалардан соқит қилиш давр талабидир. Бошқача айтганда, Кодексимизнинг янги таҳририни ишлаб чиқиб, қабул қилиш керак. Иккинчидан бозор иқтисодиёти ва халқаро ҳамжамият билан ҳамкорлик шароитида амал қиладиган янги жиноят ва жазо қонунлари мажмуасининг илмий-амалий қоидаларини яратмоқ зарур.

А. Расулев: Шуни таъкидлаб ўтиш кераки, совет давридаги жиноят ва жазо фани аслида консерватив характерга эга эди. 1917 йилнинг октябрь тўнтаришидан кейинги 74 йил давомида мамлакат тепасига нечта раҳбар келиб кетган бўлса, уларнинг сўзи ва ҳаракатига қараб, бу фан сиёсий, ҳуқуқий ва мафкуравий жиҳатдан доим ўзгариб турди, шу раҳбарларга хизмат қилди. Ҳолбуки ҳар бир фан, у қайси соҳага тегишли бўлишидан қатъий назар ҳақиқат ва адолатга хизмат қилиши керак.

Кўп йиллар давомида биз социалистик тузумни энг инсонпарвар жамият деб келдик. Лекин собиқ Иттифоқдош республикалар қонунларида инсон ҳаёти ва давлат тузуми учун ўта хавфли бўлмаган ўғрилик, пораxўрлик ва шунга ўхшаш бир қанча жиноятлар учун ўлим жазоси белгиланган эди. Шундай экан, белгиланган бу тузумда қандай қилиб инсонпарварлик ғояси мавжуд бўлсин? Ахир бирор бир чет давлатда бундай жиноятлар учун ўлим жазоси белгиланмаган-ку! Бинобарин, мустақил республикамизда жиноят ва жазо ҳуқуқи фани ўзининг деярли ҳамма қоида ва ғояларини қайтадан кўриб чиқиши керак бўлади.

Биринчи навбатда «Жамиятда жиноятчиликни тубдан йўқотиш мумкин», деган ғоядан бутунлай воз кечиш керак ва жамият ҳамда давлат манфаатларидан келиб чиққан ҳолда шундай бир йўналиш ишлаб чиқиш керакки, бунда жиноятларнинг келиб чиқиш сабаби ўрганилиб, уларнинг иложи борича олдини олиш йўллари аниқ белгилансин, жиноятчиларга нисбатан бериладиган жазонинг ҳар томонлама адолатли бўлиши таъминланган бўлсин.

Акмал Саидов юқорида айтганларидек, ҳозирги кунда ҳар хил, жумладан иқтисодий соҳада ҳам янги жиноят турлари вужудга келаяпти. Бозор муносабатларига ва жамият манфаатларига путур етказадиган қилмишларга нисбатан кескин курашга қаратилган қонун нормаларини тезлик билан ишлаб чиқиш зарур бўлади.

Ҳозирда республикамиз жиноят ва жазо ҳуқуқи назарияси фани олдида кўплаб муаммолар бор, лекин уларнинг энг биринчиси умуминсоний қадриятлар ва халқаро нормаларга асосланган янги «Жиноят ва жазо қонунлари мажмуаси»ни яратишдир.

Ғ. Аҳмедов: Ўзбекистонимиз ҳур мамлакатга айланиши муносабати билан қилиниши зарур бўлган ишлар бениҳоя кўпайди, халқ олдидаги масъулиятларимиз ҳам жуда ошди. Бу мустақиллик аввалამбор, олдимизга демократияни ҳар томонлама ривожлантириш, ҳуқуқий давлат қуриб, қонунларни такомиллаштириш, қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш вазифаларини қўяди. Айниқса, бозор иқтисодиётига ўтиш бир томондан, фуқаролик-муомала ҳуқуқи ва хўжалик ҳуқуқини такомиллаштириш, шу соҳадаги қонунчиликни мустаҳкамлашни талаб қилса, иккинчи томондан, шу билан боғлиқ турли ғайри қонуний қилмишлар ва жиноятчиликнинг авж олиб кетиши жиноят ва жазо ҳақидаги қонунларни бутунлай янгилашни тақозо этади.

Маълумки, жиноятчиликка қарши қаратилган қонунларнинг кўпчилиги эндиликда эскирган ва ҳозирги кун талабига жавоб бермайди. Бундан ташқари, амалдаги қонунлар собиқ Иттифоқ ва Россия Федерацияси қонунлари асосида ишлаб чиқилган бўлиб, уларда миллий, маҳаллий хусусиятлар етарли ҳисобга олинмаган эди.

А. Саидов: Фикримча, бу қонунларга анча ўзгартириш киритиш, унинг баъзи принципларини ва бобларини тўла янгилаш керак.

Ғ. Аҳмедов: Тўғри айтасиз, қайта кўриб чиқишимиз зарур бўлган масалалар кўп. Жиноят ва жазо ҳақидаги қонунлар мажмуасида ҳозирги сиёсий, мафкуравий ва иқтисодий ўзгаришлар муносабати билан миллати, дини ва ҳаёт тарзи бизга яқин бўлган қўшни Яқин Шарқ, шунингдек бошқа тараққий этган мамлакатлар қонунларидаги ижобий нормаларни ҳисобга олиш, улардан бизнинг турмушимизга мос бўлганларини қонунларимиз мажмуасига киритиш лозим бўлади. Шунинг билан бир вақтда Ўрта Осиё ва Қозоғистон неча асрлар амалда бўлиб келган одат ҳуқуқи ва шариат қонунлари нормаларидан ҳозирги ҳаётимизга, бозор муносабатларига тўғри келадиган нормаларидан фойдаланишимиз керак. Масалан, азалдан савдода олинадиган фойда миқдори ўндан бир ҳиссадан ошмаслиги керак, акс ҳолда шариат қоидалари бўйича олинган фойда ҳаром ҳисобланиб, одамлар шу қоидага қатъий риоя қилганлар. Фойда миқдори ана шу нисбатдан ошиқ бўлмаган ҳолларда олибсотарлик (чайқовчилик)ни жиноят деб топиш адолатсизлик бўлади. Чунки бу ишга ўзига яраша харажат ва меҳнат сарф қилинади. Шунингдек, илгари ичкиликбозлик, фоҳишалик шариатда жиноят ҳисобланган. Даллоллик, савдода воситачилик, меҳнат қилиб, бирор касб билан шуғулланиш тақиқланмаган. Амалдаги қонунларда эса булар сингари бир қанча қилмишлар жиноят деб қаралади ва айбдор жиноий жазога тортилади. Шунинг учун, бир қанча шундай моддалар қонунлар мажмуасидан чиқариб ташланиши керак. Эндиликда бозор муносабатлари жараёнида пайдо бўлган янги-янги жиноятлар, масалан, фирибгарликнинг янгича кўринишлари, кооператив, банк ва молия соҳасидаги суиистеъмол қилиш, сохтакорлик йўли билан сармояларни ўзлаштириш ва талон-тарож қилиш каби жиноятлар учун жавобгарлик белгиловчи қонун нормаларини ишлаб чиқиш лозим.

Вазифа шуки, коммунистик мафкурадан озод бўлган, мустақил ҳуқуқий давлат қураётган янги жамиятимизда адолат ва шахсий жавобгарлик принциплари тушунчасига янгича ёндашиш, виждон ва инсоф жиҳатидан покланишга хизмат қилувчи янги қонунлар ишлаб чиқмоғимиз зарур.

Маълумки, КПСС раҳбарларининг нотўғри сиёсати оқибатида собиқ СССРнинг парчаланиши, иқтисодий танглик ва инсон эътиқодининг пучга чиқиши, йўқолиши туфайли сўнгги йилларда жиноятчилик ҳаддан ташқари ўсиб кетди. Давлат ва халқ мулки кенг миқёсда талон-тарож қилинди, пораxўрлик авж олди ва у давлатнинг энг масъулиятли ва юқори идораларига кириб борди. Содир этган жиноятлари учун судланган маҳкумларга тайинланадиган жазони ўташ ҳам самара бермай қўйди, такрорий (рецидив) жиноятчилик кўпайиб кетди. Бу нарсаларга эса ҳаётимиздаги бошқа камчиликлар қатори жиноят ва жазо ҳамда жазони ўташ борасидаги қонунларнинг камчилик ва иллатлари ҳам сабаб бўлаётганлиги табиийдир

Янги қонунларнинг, ана шу айтилган мулоҳазалардан келиб чиқиб, тажриба ва жазо ҳуқуқи фани ютуқларига асосланиб, такрорий жиноят қилувчиларга, жазони оғирлаштириш керакми, йўқми, жазодан шартли озод қилиш, шартли жазо қўлланиш, судланганлик муддати белгилаш қоидаларини қўлланиш керакми, улар жазонинг муқаррарлиги принципини йўққа чиқармайдими, жазонинг қандай турларидан воз кечиб қайси хилларини қўлланиш яхши самара беради ва бошқа шу каби масалаларни илмий равишда ҳал қилмоқ лозим.

Ҳозирги вазият талабига кўра, жиноятчиликнинг сабабларини аниқлаш ва ўрганиш, уларни бартараф қилиш тўғрисидаги жиноят муҳокама мажмуаси нормаларини янада такомиллаштириш, ҳуқуқ-тартибот идораларига шу масалада аниқ мажбуриятлар юклаш зарур.

Э. Ҳакимов: Айни замонда, бизнинг амалдаги жиноят қонунларимизда тоталитар тузум тартибига мослаштирилган ва бозор иқтисодиётига мутлақо тўғри келмайдиган ҳуқуқий нормалар сақланиб қолмоқда. Улар амалиётда суд ва тергов идоралари фаолиятида қонунчиликни янгича хўжалик юритиш шароитида амалга оширишда хато ва камчиликлар келиб чиқишига сабабчи бўлмоқда.

Демак, бозор муносабатларига ўтиш даврида бир қанча ҳуқуқий нормалар тезлик билан иқтисодий ва сиёсий соҳаларда содир бўлган реал ўзгаришларни ҳисобга олган ҳолда кўриб чиқилиши керак.

Ғ. Аҳмедов: Оз бўлса ҳам, баъзи нормаларга ўзгариш киритилаяпти.

Э. Ҳакимов: Албатта, лекин ҳозирги жиноят қонунларига киритилаётган ўзгаришларни биринчи қадамлар десак бўлади. Шуларга асосан, фуқароларнинг шахсий мулкини ўғирлик, талончилик ва босқинчилик йўли билан талон-тарож қилиш учун жавобгарлик кучайтирилди, улар учун тайинланадиган жазо чоралари давлат ва жамоат мулкини талон-тарож қилиш учун бериладиган жазо билан бараварлаштирилади.

Бундан ташқари, иқтисод соҳасида вужудга келаётган янги муносабатларни ҳисобга олиб, чайқовчилик учун жиноий жавобгарликни кўзда тутадиган ҳуқуқий нормаларга ўзгартириш киритилди. Энди, валюта ва қимматбаҳо қоғозларни сотиб олиш, сотиш ва айирбошлаш учун жиноий жавобгарлик тўғрисидаги ҳуқуқий норма ўз-ўзидан ҳаракатдан қолди, чунки бозор савдоси валюта савдосини ҳам ўз ичига олади.

Айни замонда, савдо муносабатларига ўтиш даврида ташқи савдо монополияси қоидаларини бузиш, сифатсиз, стандартсиз ёки комплектсиз маҳсулот ишлаб чиқариш, сохта ширкат тузиш ва хусусий тадбиркорлик билан шуғулланиш каби шунга ўхшаш ҳуқуқий нормаларни жиноят ва жазо қонунлари мажмуасидан чиқариб ташлаш масаласини кўриб чиқиш керак.

Бозор муносабатларига ўтиш даврида хусусий тадбиркорлик ва тижорат воситачилик билан шуғулланиш жиноий ҳаракат деб баҳолашга асос бўла олмайди. Одатда, тадбиркорлик фаолияти учун корхоналар қошида ноёб маҳсулотлар ишлаб чиқаришга мўлжалланган кичик устахона ва цехлар очган шахслар судланган. Булар орасида кўпгина ишбилармон, тадбиркор, ишлаб чиқариш ташкилотчилари бўлганлигини кўрамиз. Ҳозирда бундай ишбилармон шахсларнинг истеъдоди иқтисодиётни танглиқдан чиқаришга шароит яратади. Ҳозир ҳам кўпчиликнинг эътиборини жалб қилаётган ҳамда содир этилаётган жиноятлардан бири — давлат, жамоат ва бошқа ҳар хил мулк ва ашёларнинг талон-тарож қилинаётганлигидир. Булар ўғрилик, талончилик, ўзлаштириш кабилардир.

Бу тушунчалар алоҳида-алоҳида содир қилинадиган жиноятнинг мазмуни ва ҳуқуқий моҳиятини очиб берадиган, суд ва тергов идоралари фаолиятида катта аҳамият касб этадиган «талон-тарож» тушунчасининг асосий белгиларидан бири бўлиб, у жиноятларни таъмагирлик мақсадида содир қилишдан иборатдир. Аммо амалдаги жиноят ва жазо қонунида «талон-тарож» тушунчаси очиб берилмаганлиги сабабли бозор иқтисодиёти шароитида хўжалик муносабатларини амалга оширишда баъзи бир тадбиркор, ишбилармон шахслар давлат ёки жамоат мулкини талон-тарож қилганликда асоссиз айбланиб, жиноий жавобгарликка тортилган. Энди бу ҳолга зинҳор йўл қўйиб бўлмайди.

Ҳаёт ўзгаришларга шунчалик бойки, Ўзбекистон Республикасининг Мустақиллиги эълон қилингандан кейин бир йил ичида босиб ўтган йўли бозор иқтисодиёти шароитида жиноят ва жазо қонунлари соҳасида ҳам кўпгина муаммоларнинг мавжуд эканлигини кўрсатди. Биз кўрсатиб ўтаётган масалалар шуларнинг бир қисмидир.

Ш. Иноғомов: «Жиноят ва жазо ҳуқуқи» фанининг назарий асосини ташкил қилиб келган кўпчилик принциплар ҳозирги вақтга келиб, ўзининг ҳаётий эмаслигини кўрсатди. Мана шу принциплардан бири жазонинг асосий мақсади жиноятчини тузатиш эканлигидир. Лекин оммавий ахборот воситаларида чиқаётган асосланган хабарлардан кўриниб турибдики, амалдаги жазолаш — тарбиялаш чоралари бу нарсага қодир эмас. У жиноятчини тарбиялай олмайдигина эмас, балки уни иллатлар ботқоғига янада чуқурроқ ботиради. Бу ерда шуни айтиш керакки, мақсад тўғри, лекин уни амалга ошириш йўллари хатодир. Кўпчилик чет мамлакатларда жазо — тарбия ишлари яхши йўлга қўйилганлигига қарамай, рецидив, яъни такрорий жиноятчилик 60—70 фоизни ташкил қилади. Демак, бу нарса жазони ўташ жойларида яратилган яхши шарт-шароитлар ҳам кутилган натижани бермаяпти деган хулосага олиб келади.

Менинг назаримда, ҳозир жазони ўтаётганлар учун муддатидан олдин жазодан озод қилиш усулларини кенг қўллаш керак. Кўпчилик ривожланган мамлакатларда бу усулдан кенг фойдаланилмоқда ва у яхши натижалар бермоқда. Чунки, қамоқдаги жиноятчига ўзининг тезроқ тўғри йўлга кириб тузалиши учун кафолат яратиб беради.

Ҳозирги вақтда биздаги айрим маълумотларга қараганда, биргина Россия Федерацияси ҳудудида ўтган 1991 йилда аҳлоқ тузатиш меҳнат муассасаларида 750 мингдан кўпроқ одам бўлса, улардан қарийб 40 фоизи биринчи маротаба, 23 фоизи иккинчи маротаба, 33 фоизи учинчи маротаба 5 йилдан 10 йилгача, 31 фоизи эса 3—9 йилгача муддат билан жазоланган шахслардир. Улар орасида аёллар 4—5 фоизни ташкил этади. Бу рақамлар кейинги бир йилда янада ошди. Бизнинг республикамизда ҳам аҳвол шунга ўхшаш. Албатта, булар орасида совет системасининг адолатсиз қонунлари оқибатида фақатгина яхши ва бой яшаш учун оқилона хўжалик юритганлиги учун жавобгарликка тортилган шахслар ҳам бор. Шунинг учун республикамизнинг янги «Жиноят ва жазо қонунлари» қабул қилинаётган экан «Аҳлоқ тузатиш меҳнат ҳуқуқи»га доир қонунларни ҳам қайта ишлаб чиқиш керак бўлади. Чунки бу соҳадаги қонунлар ҳам эскирган бўлиб, ҳозирги кун талабига жавоб бера олмайди. Қамоқ жойларида шароитни яхшилаш, нормал ҳаёт тарзига яқинлаштириш, жазони инсонпарварлик принципларига мувофиқ тайинлаш ва ўташни таъминлаш, колониялардаги назоратчилар таркибини ўзгартириб, уларни юқори малакали, билимдон, педагогика, психологиядан хабардор ходимлар билан алмаштириш лозим бўлади. Криминалист олимларимиз ўрганаётган ҳолатлар ва аниқ далиллар асосида янги моддалар киритилиб, эскирган нормаларни чиқариб ташланса, демократия ва шахс эркинлигига асосланган давлат қуришда, жиноятчиликни қисқартиришда катта бир қадам қўйилган бўлур эди.

И. Собиров: Бу қонунларни янгилар эканмиз, аввалამбор Асосий қонунимиз бўлган Ўзбекистон Республикаси Конституцияси мукаммал бўлишига эришишимиз зарур.

Матбуотда эълон қилинган Конституция лойиҳаси қонуний давлат тузишнинг асосий қоидаларини ўзида мужассамлаштирган. Конституция қабул қилингандан кейингина бошқа ҳуқуқий ҳужжатлар ишлаб чиқишимиз мумкин бўлади. Ўйлайманки, ҳозирги кунда амал қилаётган жиноят ва жазо қонунлари мажмуасининг тузилиши, таркибини қайта кўриб чиқишда инсонпарварлик, адолат ва шахс эркинлиги кафолатлари берилишига алоҳида эътибор бериш керак бўлади. Бу мажмуалар асосан 3 қисмдан иборат бўлса яхши бўларди. Менинг фикримча, унинг биринчи бўлими шахсга қарши қаратилган жиноий ҳаракатлари учун жавобгарлик белгиланган ҳуқуқий нормаларга бағишланса, иккинчи қисми табиат, табиий ресурслар ва экологияни сақлаш тартиб-қоидаларини бузганлик учун жиноий жавобгарликни кўзда тутувчи ҳуқуқий нормаларни ўз ичига олиши керак. Чунки, ҳозир ва келажакда етук, баркамол, соғлом шахсни тарбиялаб воята етказишда теварак атроф, табиат ва экологиянинг мусаффолиги нафақат бир давлат, балки бутун инсоният олдидаги мушкул бир муаммо бўлиб қолмоқда. Кейинги бўлимда эса давлатга қарши қаратилган жиноий ҳаракатлар ҳамда ҳарбий жиноятлар учун жавобгарликни кўзда тутувчи нормаларни ўз ичига олган бўлиши зарур.

А. Саидов: Бу мунозара Ўзбекистон Республикасининг янги жиноят ва жазо қонунлари мажмуаси юзасидан бўладиган суҳбатимизнинг охиргиси эмас, албатта. Жиноят ва жазо муаммолари юзасидан қилинадиган ишлар ҳали олдимизда. Шу соҳа мутахассислари билан имкон борича тез-тез фикр алмашиб туришимиз, янги жиноят ва жазо қонунлари мажмуаси тўғрисидаги фикр ва мулоҳазаларимиз билан оммавий ахборот воситалари орқали ўртоқлашишимиз фойдадан холи эмас.

Давра суҳбатини Ю. ЖУМАНИЁЗОВ ва Ш. РАЖАБОВ ёзиб олдилар.

** Тежоғли иш—бежоғли*

ОЁҚ ОСТИДАГИ ХОМ АШЁ

БОЗОР иқтисодиёти темир ва қоғоздан ясалган кенг истеъмол буюмлари нархини жуда кўтариб юборди. Лекин баъзи жойларда исроф бўлиб ётган темир парчалари, қоғоз уюмларини кўриб ачинасан киши.

Шу ўринда Юнусобод районидаги мактаб ўқувчилари анча ибратли ишларни амалга оширмоқдалар. Ҳа деган туяга мадор, дейди халқимиз. Ўтган ўқув йилида ёшлар 462 тонна темир, 210 тонна қоғоз тўплаб берган эдилар. Мустақиллигимизнинг бир йиллик тантаналари билан бошланган янги ўқув йилида 468 тонна темир, 220 тонна қоғоз тўплаб беришга аҳд қилишди. Маълумотларга қараганда, ўқувчилар 60 килограмм қоғоз тўплаб берса бир катта дарахтни тежаб қолган бўлар эканлар (бир катта дарахт 60 килограмм қоғоз беради). Буни қарангки, бир район ўқувчилари тўплаган қоғоз қанчадан-қанча дарахтларнинг умрини сақлаб қолади. Яна бир қимматли томони шундаки, макулатурадан олинган қоғоз ва картоннинг таннархи ёғоч ва целлюлозадан олинган қоғозга қараганда икки марта арзонга тушади. Темирнинг танқислиги ҳам ҳаммамизга аён. Ўқувчилар йиғиб берган темир-терсаклардан минглаб метр газ қувурлари ишлаш мумкин.

Янги ўқув йилида бундай ибратли, кони фойдали ишга эътиборни янада ошириб, оёғимиз остида сочилиб ётган керакли хом ашёларни йиғиб-териб давлатга топшириш республикамизга қанчалик фойда эканлигини унутмайлик.

Собит СУЛТОН.

ЯНА БИТТАГА ОШДИ

ПОЙТАХТИМИЗНИНГ Акмал Икромов районидаги Абдулҳай Тожиев маҳаласи ҳудудида жойлашган Ҳ. Шамс номли 4-ўрта мактаб қошида янги информацион технология маркази очилди. Марказ энг замонавий компьютерлар билан жиҳозланди. Американинг машҳур «Ай-би-эм», Болгариянинг «Правец-8А» нусхадаги компьютерлари болаларга янги ўқув йили бошиданоқ қувонч бахш этмоқда. Маълумки, бундай қимматбаҳо техника асосида марказ ташкил этиш анча жонбозлик талаб қилади. Ушбу мактаб раҳбарларининг уддабуронлигини ҳамда Республика халқ таълими вазирлигининг халқ таълимини компьютерлаштириш бўлими ходимларининг малакали ёрдамлари туфайли замонавий марказлар сони пойтахтимизда яна биттага кўпайди. Янги компьютерлар марказининг ташкил этилиши иқтидорли болаларнинг имкониятларини кенгайтириш билан бир қаторда информатика дарсларини янада қуйироқ синфлардан бошлашга ҳам имкон беради. Соғлиққа безиён рангли, расм чизиш имкониятлари катта ушбу машиналар билан бемалол бошланғич синф ўқувчилари билан машғулот олиб бориш мумкин. Мактаб муаллимлари ҳозирда шу муаммолар устида ишламоқдалар.

Бахтиёр КАРИМОВ.

⊙

«Фотон» бирлашмасида кўплаб изланувчан кишилар ишлашади. Ушбу суратда чапдан ўнгга тасвирланган 6-цехнинг С. Худойберганов, А. Коробов, Д. Штоблов, Р. Шамхалов каби фидойилари ана шундай кишилар сирасига киришади. Улар навбатдаги ижодий изланиш йўллари ҳақида фикрлашмоқдалар.

Андрей Пишвенко суратлари.

⊙

ОСИЁ, АФРИКА ВА ЛОТИН АМЕРИКАСИ МАМЛАКАТЛАРИ XI ХАЛҚАРО ТОШКЕНТ КИНОФЕСТИВАЛИ ОЛДИДАН

АДАБИЁТ ВА САНЪАТ

Ҳозирги кунда XI Тошкент халқаро кинофестивалига аввалги йилларга қараганда жуда катта тайёргарлик кўрилаяпти. Боиси, бу халқаро анжуман навбат бўйича 11-бўлса ҳам, лекин Мустақил Ўзбекистонимизда ўтказилаётган биринчи фестиваль десак хато қилмаган бўламиз. Ҳозиргача 40 дан ортиқ мамлакатлар ушбу киноанжуманда ўз фильмлари билан қатнашиш истагини билдиришди. Келишга розилик берган мамлакатлардан хабарлар келиб турибди. Фестивални ўтказиш бўйича барча ташкилий масалалар деярли ҳал қилиниб бўлинди. Фестиваль кунлари меҳмонлар билан бирга бўлиш, кинотеатрларда қўйилаётган кинофильмларни таржима қилиш учун 240 нафар таржимонлар танлаб олинган.

Жамоатчи мухбиримиз Тошкент халқаро кинофестиваль бош директорининг ўринбосари Анвар Ҳидоятов билан учрашиб, ушбу анжуманга кўрилаётган тайёргарлик юзасидан бир неча саволлар билан мурожаат қилди.

МИЛЛИЙ РУҲДА ЎТАДИ

— Анвар ака, шаҳримизда бундан аввал ўнта халқаро кинофестиваль бўлиб ўтган. Албатта, уларга чет мамлакатлардан улкан кино юлдузлари ташриф буюришган, янги-янги фильмлар намойиш этилган. Ўтган анжуманлар билан ушбу ўн биринчи халқаро кинофестиваль ўртасида қандай фарқ бор?

— Аввалambор, бу фестиваль ўн биринчи бўлса ҳам бизнинг мустақил давлатимиз учун биринчи ҳисобланади. Шу сабабдан олдингиларидан фарқи жуда кўп. Биринчидан, илгари кинофестивалларни Москва ўтказар эди. Бунинг энг салбий томонларидан бири шунда эдики, илгари фильмларни Москвадаги саралаш комиссияси кўриб чиқиб, уларнинг қайси мамлакатдан келганлигига ҳамда бизнинг маҳаллий киномухлисларимизнинг раъйига, талаб-эҳтиёжларига қарамасдан асосан Европа халқларининг дидига, юрагига яқин фильмларни танлаб оларди. Энди бу гал саралаш комиссияси Тошкентда ишлаганлиги учун бу комиссияда асосан Ўзбекистондаги кино ижодкорлари, режиссёрлар, актёрлар қатнашиб ўзимизнинг маҳаллий халқимизга ёқадиган фильмларни танлашади.

Иккинчидан, илгари чет давлатларга кино танлаш учун гуруҳ-гуруҳ комиссиялар юборилар эди. Асосан улар Москвадан боришарди. Бу гал чет элларда кино саралаш ишларини ҳам ўзимизда ишлаб ижод қилаётган кино ходимларидан иборат комиссия аъзолари олиб боришди.

Бундан ташқари, юқорида таъкидланганидек, анжуманимизга кўпчилик мамлакатлардан таниқли кино юлдузлари, ижодкорлар таклиф этилган. Бинобарин, илгари марказимиз Москва бўлганида асосий таклиф қилинганлар европаликлар бўларди. Ҳеч кимга сир эмаски, маҳаллий халқимиз кўпинча Ҳиндистон фильмларини, Араб мамлакатлари фильмларини қизиқиш билан томоша қилишади. Шунинг учун бу гал халқимизнинг кўнглига яқин фильмларни танлашга алоҳида эътибор қаратдик. Яна бир янгилик шундан иборатки, вилоят марказлари, қишлоқларда ҳам фильмларни намойиш қилиш кўзда тутилаяпти. Тўғри, ғарб кинофильмларига ҳам қизиқиш катта. Лекин халқимиз шарқ мамлакатлари кинофильмларини кўпроқ хуш кўрадилар.

— Айтингчи, бу кинофестивалга асосан кимлар таклиф қилинди. Кино мухлисларимиз қайси кино юлдузларини кўрадилар?

— Биз жуда кўп кино юлдузларига таклифномалар юборганмиз. Энди улардан жавоблар олаяпмиз. Ҳиндистондан масалан, энг катта кино юлдузларидан А. Баччан, М. Чакраборти, Зийнат Омон ҳамда машҳур Раж Капур сулолалари ҳам худо хоҳласа анжуманимизнинг азиз меҳмонлари бўлишади.

Бундан ташқари бошқа янги ҳинд кино юлдузлари ҳам Тошкентга ташриф буюрадилар. Биз илгари ҳинд кинофильмларини Москва орқали олардик. Ўзимиз тўғридан-тўғри сотиб олишга эса ҳуқуқимиз йўқ эди. Натижада эса бизга кўп ажойиб кинофильмлар етиб келмасди. Энди эса, кинофильмлар масалаларида ўзимиз олди-сотдини олиб бораяпмиз. Ўйлайманки, кинофестиваль вақтида янги ҳинд кино юлдузлари ҳам кашф этилади. Яқинда бир гуруҳ киноижодкорларимиз Ҳиндистонга бориб келишди, уларнинг айтишича, ҳинд диёрида ҳали ўзбек кино мухлисларига таниш бўлмаган жуда кўп кино юлдузлари бор экан.

— Ушбу фестивални Республикамиз истиқлолга юз тутгандан сўнг ўтказилаётган энг катта тадбирлардан бири бўлади, десак янглишмаймиз. Юқорида ҳам таъкидлаб ўтдик, илгари бундай тадбирлар Москва ҳомийлигида амалга оширилган эди. Йирик халқаро тадбирларда эса икир-чикирлар бўлмайди. Чунончи, кинофестивалнинг маданий дастури ва бошқа ташкилий масалалар қандай ҳал этилганлиги хусусида ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— Тўғрисини айтиш керак, тайёргарлик давомида маълум қийинчиликлар ҳам бўлди. Чунки биринчи мустақил қадамлар ташлаш доимо қийинчилик билан кечади. Тошкентдаги элчихоналар орқали хорижий давлатларга таклифлар юбордик. Баъзиларига эса Россиядаги, Москва элчихоналарига бориб, таклифномалар жўнатдик. Муаммолардан яна бири бу байроқлар тайёрлаш эди. Илгари кинофестивалларга байроқларни тайёрлигича Москвадан олиб келар эдик. Ўзбекистон меҳмонхонаси олдига, аэропортга осардик. Тошкентда ҳам шундай устахоналар бор экан, байроқларни шакллари, катта-кичиклиги ва бошқа томонларига катта аҳамият берган ҳолда қанча керак бўлса шунда миқдорда ўзимиз тайёрладик. Бу ишда ташқи ишлар вазирлиги бизга катта ёрдам берди. Ҳамма нарса таклифномадан бошланди. Илгари таклифномани ўзбек тилида ёзмас эдик. Рус ва инглиз тилларида ёзардик. Мана энди ҳамма ёзув-чизув ишлари мустақил Ўзбекистонимизда ўзимизнинг давлат тилимизда амалга оширилаяпти. Чет давлатлар учун инглиз ва бошқа тилларда ҳам ёзаяпмиз. Таклифномадан бошлаб қолган нарсалар эса, масалан, овқатланишга таклифнома, ҳар хил ёзувлар, турли хил кўрсатмалар, рўзномамиз, ҳаммаси ўзбек тилида бўлаяпти. Ундан кейин, илгарилари кинофильмларни кинотеатрларда кўрсатишдан бошлаб, бутун таржималар рус тилида бўларди. Энди юқоридагиларнинг барчаси ўз она тилимизда бўлади. Мана сизга мустақилликнинг яна бир шарофати.

Фестиваль очилишига катта концерт қўймоқчимиз. Концертда миллий ансамбларимиз ўзбек халқ ўйинларини ижро этишади, очилиш олдидан эса дор ўйинлари ташкил этилади. «Баҳор», «Лазги» дасталарининг ўйинлари ҳаммаси миллий кийимларда амалга оширилади. Ўйлайманки, миллий руҳ фестивалнинг очилишидан ёпилишигача ҳамма ерда бўлиши керак.

Суҳбатдош Ғофур ЖАМОЛОВ.

Ким билади, эҳтимол бў қизалоқлар вақти келиб ўзбек санъатида саҳна юлдузи бўлиб дунёга танилар. Тошкентдаги республика ўқувчилар саройида рақсга тушган «Чаман» халқ ижодиёти дастаси қизларини кўриб шундай хаёлга борасан киши.

Равиль Альбеков сурати.

Ғолибларни кутаётган совринлар

XI Тошкент халқаро кинофестивалига 60 дан ортиқ мамлакатлар таклиф қилинган бўлсада, бугунги кунга келиб унда 50 тача давлат кино санъаткорлари қатнашиш учун ариза бердилар. Одатда фестивалнинг халқаро миқёсдаги мавқеи фақат унда қатнашаётган мамлакатларнинг сони билан эмас, балки намойиш қилинаётган фильмларнинг мазмуни ва бадиий савияси билан, яна энг кераклиги унда бериладиган совринларнинг обрўси билан, ҳа, айнан совринлар обрўси билан ҳам эътиборли бўлади. Ўзингиз айтингчи, қайси санъаткор «Оскар» соврини соҳиби бўлишни орзу қилмайди. Эҳтимол йиллар ўтиб Тошкент халқаро кинофестивалининг «Олтин Семурғ»и ҳам Осиё минтақасида «Оскар»дек мавқега эга бўлар. Энг кераклиги совриннинг борлигида!

Гап шундаки, шу пайтгача бўлиб ўтган фестиваллар совринсиз ўтказилар эди. Бу йилгисидан бошлаб бешта соврин таъсис этилди. Анъанавий совринлардан ташқари яна икки махсус соврин бор. Булар биринчиси Европа кинематографчиларининг Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларининг халқлари ҳаёти ҳақидаги энг яхши асар учун, иккинчиси XI Тошкент халқаро кинофестивалининг ҳомийси — Маданият ва умуминсоний қадриятлар халқ академияси таъсис этган махсус совриндир.

Совринларни тайёрлашда Республика Вазирлар маҳкамасининг махсус топшириғи бўйича қимматбаҳо металл ва тошлар керакли миқдорда ишлатилди. Ҳозир «Совпластитал» қўшма корхонаси ҳар бир соврин учун ғилофлар тайёрлаб бермоқда.

— Ўйлаймизки, совринлар фестивалнинг юқори савиясига, руҳига мос тушади, — дейди XI Тошкент халқаро кинофестивали бош дирекциясининг совринлар тайёрлаш гуруҳи раҳбари Аъзам Исҳоқов. — Уларни ясашда шаҳримизнинг бир қанча катта корхоналари иштирок этишди. Булар — Тошкент заргарлик буюмлари заводи, «Миконд» заводи, «Совпластитал» қўшма корхонаси. Асосий ишларни Тошкент заргарлик буюмлари заводининг Михаил Трошин, Жаъфар Ҳидоятов, Наталья Павловалардан иборат рассом-усталар гуруҳи амалга оширди. Шу ўринда заводнинг бош муҳандиси Абдувоҳид Самадов, бош рассом Фозил Отамуродовларнинг катта хизматларини кўрсатиб ўтиш ўринлидир.

— Совринларнинг нусхасини эски чизма асосида тайёрлаган бўлсак ҳам бунёд этиш завқи ўзгача бўлди, — деб таъкидлайди уста. тайёрлов гуруҳининг бошлиғи Михаил Трошин. Бир нарса қалбимни ҳаяжонлантирмоқдаки, шу туфайли менимча ҳаммамиз кўтаринки руҳ билан ишладик. Бу — мустақиллик ҳаяжонидир. Мана шу қувонч бизнинг бутун қалбимизни бахшида этиб, кучимизга куч қўшди.

Ўзингизга маълумки, Тошкент заргарлик заводининг нафис маҳсулотлари жаҳонга машҳур. Аммо фестивалнинг олий совринлари орқали Ўзбекистонда ана шундай ҳақиқий усталар борлигини жаҳонга ёйиш бизни беҳад қувонтирмоқда. Бадиий безак бўлимида энг нодир ва якка нусхадаги маҳсулотлар ишлаб чиқарилади. Биз соврин буюмларни ясаш учун июль ойининг ўрталарида шартнома тузган эдик. Шартномаларга асосан буюртмаларни бажариб бериш биз учун янгилик эмас. Аммо бу галгиси ўзгача бўлди. Умид қиламанки, халқаро миқёсда ўтказилаётган бу анжуманнинг совринлари унинг савиясига мос тушади.

Саид АЗИЗ,
Гулзода МАМБЕТОВА.

СУРАТЛАРДА: «Олтин Семурғ» бош соврини фестивалда намойиш қилинган энг яхши бадиий фильм учун; «Хўжа Насриддин» соврини кино санъатида миллийликни сақлаб қолгани ва ривожлантиргани учун; «Олтин Арча» — эркак ролининг энг яхши ижроси учун; «Олтин Лола» — аёл ролининг энг яхши ижроси учун; «Кумуш Семурғ» — илк бор фильм яратган ёш кино санъаткорнинг энг яхши асари учун берилади.

Холмат Мирзакаримов суратлари.

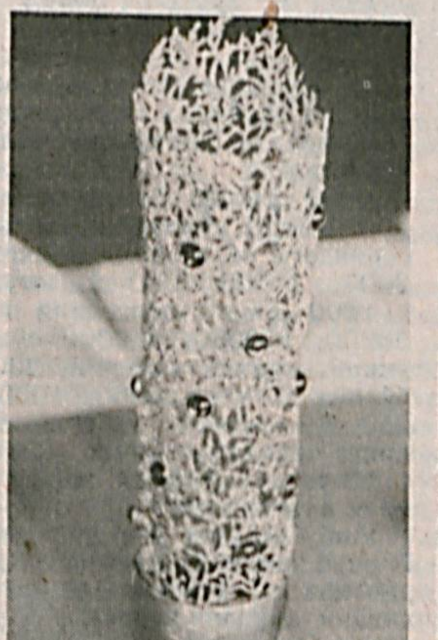

КОШОНАЛАРДА КЎРСАТИЛАДИ

Осиё, Африка ва Лотин Америкаси давлатларининг Халқаро кинофестивали фильмлари албатта дам олиш кошоналаридан бўлмиш шаҳар кинотеатрларида кўрсатилади. Хўш, кинотеатрларимиз бу анжуманга тайёрми? Биз бу ҳақда шаҳар кинолаштириш ва прокат бошқармасининг бошлиғи Қиёмаков Доннёров билан суҳбатлашдик.

— Албатта, ушбу анжуманнинг тутган ўрни, аҳамияти, ва файзи ўзгача бўлади. Чунки у мустақил республикамиз жаҳон миқёсида ўтказаётган илк йирик тадбирлардан биридир. Шу сабабдан фестивални ўтказиш учун Тошкент шаҳар ҳокимлиги томонидан қарор қабул қилинган. Қарорда ҳар бир бошқарма бошлиқларининг вазифалари белгиланган. Биз ҳам белгиланган тадбирлар бўйича иш олиб боряпмиз. Ҳозирги кунда 10 та кинотеатрни фестивалга тахт қилиб қўйдик. Бунда техник томонларни ҳам ҳисобга олдик. Кинотеатрларда бошқа тиллардан ўзимизнинг давлат тилига таржима қилиб кўрсатиладиган фильмлар ҳар хил техник томонлардан жиҳозланди. Бу фестиваль олдингиларига қараганда бошқачароқ бўлади, деб юқорида айтиб ўтгандим. Чунки фестиваль фильмлари намойиш этиладиган ўнта кинотеатрда фақатгина киноларни қўйиш эмас, балки унинг ташкилий томонлари ҳам ҳисобга олинган. Келган лента元ларни қабул қилиб олиш, уларни текшириш, техник назоратдан ўтказиш, кинотеатрларга олиб бориш, ташриф буюрган меҳмонлар билан кинотеатрларда учрашувлар ўтказиш, барчаси шаҳар кинолаштириш, кинопрокат бошқармасининг вазифасига киради.

— Кўпчиликни чипталар ва абонементларнинг баҳоси ҳам қизиқтириши табиий...

— Шуни алоҳида таъкидлаб ўтишни истардимки, чипта абонементларнинг нархлари нисбатан жуда арзон. Яъни, бир серияли киноленталарнинг ўртача баҳоси 9 сўм атрофида, еттита фильмга мўлжалланган абонемент эса 125 сўмгача боради. Жаҳон киносининг дурдоналаридан баҳраманд бўлишни ҳисобга олсак, менимча бу нархлар барчани қониқтиради.

Султонмурод УМАРОВ.

* *Буюк сиймолар*

Жалолиддин Румий

ЎРТА осиёлик буюк шоир, мутафаккир олимнинг отаси Баҳовиддин ўша даврнинг етук олимларидан бўлган. Жалолиддин Румий ёшлигидаёқ отаси билан Кичик Осиё (Қуния)га келиб ўқиган ва шу ерда мударрислик қилган. Унинг шеъриятига Е. Э. Бертельс «Жалолиддин лирикаси бу соҳада башарият эришган энг буюк ютуқлардан биридир. Агар у ғарбда кенгроқ маълум бўлганида, унинг номи жаҳон адабиётининг Шекспир, Гёте, Пушкин каби гигантларидан ҳам улуғ бўлур эди», — деб юксак баҳо берган.

Жалолиддин Румийнинг шеърий ижоди Фаридиддин Атторнинг таъсирида шаклланган, Фаридиддин Аттор Нишопурда Жалолиддин Румий билан учрашиб, суҳбатлашган ва ўзининг «Асрорнома» асарининг бир нусхасини Жалолиддин Румийга туҳфа қилган. Унинг Шамс Табризийга бағишлаб ёзган шеърий девони ўша замонда «Девони Шамс Табризий» номи билан машҳур бўлган. Девон 30000 байтдан иборат. Жалолиддин Румийнинг 27000 байтдан иборат «Маснавийи маънавий»-си қарийб ўн йил давомида ёзилган бўлиб, Алишер Навоий тили билан айтганда «Қойили маснавийи маънавий, ғаввоси баҳри яқин»лиги билан ажралиб туради. Шоир ўз маснавийсида халқ ҳикоятлари асосида мазмунли юморга, бадииятга бой жонли ҳикоятлар яратган. Шоирнинг шеърлари мусиқийлиги, соддалиги билан халқ қўшиқларига яқин. Жалолиддин Румий ижодида зулмни қоралаш ва адолатни таранум этиш асосий ўринни эгаллайди.

Алишер Навоий ўзининг «Насоимул муҳаббат» асарида Жалолиддин Румийнинг улуғ инсоний сифатлари, теран панду ҳикматлари устида сўз юритиб шундай сўзлар билан ўз фикрларини бошлаган: «Алар дебдурларки, озод улдирки, биров ранжида қилғондин ранжида бўлмағай ва жавонмард улдирки, ранжида қилурға муставжиб бўлғонни ранжида қилмағай».

Жалолиддин Румий ўзбек мумтоз шоирлари ҳам «устоз» деб тан олган доҳий санъаткорлардан биридир. Чин муҳаббат соҳиби бўлган, ишқ-муҳаббатни қадрловчи Жалолиддин Румий шундай ёзган:

Эгнимдаги кўйлагим агар юпқа, майин,
Ишқ оғуши ичра ул қалин жуббадайин.
Тан кўйлагини ечиб, яланғоч бўлиб,
Мен олам ила энди ҳамоғуш бўлайин...

Ўзбек шеъриятининг ҳаётий ақидаларида Румийнинг ҳам буюк руҳи, ўлмас анъаналари яшайди ва асрдан асрга, наслдан наслга ўтиб, яшнаб-яшариб келади. Қуйида Жалолиддин Румийнинг, «Маснавийи маънавий» асаридан форс тилидан ушбу сатрлар муаллифи томонидан қилинган таржималарни эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

Баҳриддин ТУРҒУНОВ.

«МАСНАВИЙИ МАЪНАВИЙ»

● Ҳар ерда бор Юсуф руҳи мисли моҳ,
Жаннат у ердадир, бўлса ҳамки чоҳ.
● Яхши ният инсонлар мисли дарахт,
Яхши парвариши учун қилгин жаҳд.
● Кимнинг мижозида бўлса сустлик,
Ўзгага истамас тандурустлик.
● Гар қўлдаги қалам ғаддорлик қилур,
Мисли Мансурдай боши дорда бўлур.
● Ҳеч кишини хотинга маҳрам қилма,
Бул иш ила обрўйингни кам қилма.
● Бил, ақл ақлсиз ишларни қилур бадном,
Дунёга ҳавас мардни қилур ноком.
● Баҳорда қанчалар кўм-кўк тоғу тош,
Хок бўлгин, гул унсин мисли қаламқош.
● Эй ўғил, ҳар бир умрнинг ўз ҳисоби бор,
Ўлимми ё уйқу билур парвардигор.
● Ҳар кимки ҳаётин ишқ билан безар,
Кофирдир қошида ўзга бандалар.
● Тоққа чиқмай киши қўли лаълга етмас,
Дарё тубига тушмай маржонни тутмас.
● Осмон ошиқ бўлгани учун,
Кўксига боқ тоза — мусаффо.
Қуёш ошиқ бўлгани учун,
Бизга сочур ёруғлик — сафо.
● Кўз икки, қўл-оёқ икки, яхши — раво.
Лек икки маъшуқага дил бериш хато.
● Агар най ноласи бермаса самар,
Жаҳонда мўл-кўл бўлмасди шакар.
● Қўполлик билан бунда ҳеч иш битмас,
Яхши сўзга илон ёнингдан кетмас.
● Ўз ҳаддингни билгин, баландга учма
Қўнганда тошларга урилиб тушма.
● Қаноат бирла ҳеч киши ўлмас,
Хасисликда ҳеч ким султон бўлмас.
● Гар жонинг бўлса сен учун ширин,
Жон жавҳарини семизликдан асрагин.
● Нокаслар билан зинҳор қилма суҳбат,
Шоҳлар билан ўтир, бўлсанг улуғ мард.

* *Маданият хабарлари*

«ОЛТИН ВОДИЙ» ДАСТАСИ

МИРЗО Улуғбек райони «Юлдуз» маданият уйи қошидаги «Олтин водий» халқ ашула ва рақс дастаси Рига шаҳрида ўтказилган бутунжаҳон «Судмалиняс» рақс фестивалида иштирок этиб қайтди.

Ўз маҳоратини намойиш эта олган «Олтин водий» дастаси Дания ва Туркия маданияти намояндалари томонидан бу юртларга таклиф қилиндилар. Жамоа ҳозирги кунда янги дастур устида ишламоқда.

«ЁШЛИК»НИНГ ЯНГИ ДАСТУРИ

ЧИЛОНЗОРДАГИ 4-маданият уйи қошида ташкил этилган «Ёшлик» дастаси ўз мухлисларига эга. Жамоани корхоналар, истироҳат боғлари, мактаб ва маҳаллаларда интиқлик билан кутишади.

Яқинда мазкур гуруҳ ўзининг янги дастурини Тошкент тепловоз депоси ва Улуғбек номидаги маданият ва истироҳат боғида мухлислар эътиборига ҳавола этди. Оромгоҳга йиғилганлар Абдурауф Зокиров, Мухтор Шабаев, Алишер Норматов, Илҳом Эшонхўжаев, Собиржон Усмоновлар ижросидаги дилрабо куй ва қўшиқларни олқишлар билан кутиб олдилар.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ,
Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги ахборот марказининг ходими.

* *Сўраган эдингиз...*

МУЧАЛ ЁШИ

● Кексаларимизнинг айтишича, илгари ҳар ўн икки йилда бир марта мучал ёши нишонланган экан. Бундай маросимнинг ўзига хос жиҳатлари борми? Шу ҳақда билмоқчи эдик.

Содиқжон АБДУВОҲИДОВ,
талаба.

ТАРИХИЙ манбаларда ёзилишича, мучал ёши ўн икки йил тугаб, у яна такрорлана бошлаган даврда (яъни 12—13, 24—25, 36—37 каби ёшлар орасида) қадимдан Наврўз байрами кунлари нишонланиб келинган. Бундай маросим оддий тадбир бўлмай, балки умрнинг бир давридан иккинчисига ўтиш, яъни боликдан ўсмирликка, ўсмирликдан навқиронликка, ундан ўрта ёш, кекса ёшларга ўтиш тантанаси ҳамдир. Айниқса ўн икки ёшдан ўн уч ёшга ўтиш—биринчи мучал йили—катта эътибор билан байрам қилинган. Наврўз куни мучал ёшига тўлган ўғил-қизлар бир-бирлариникига кириб, дўстларини табриклашган, сўнгра белгиланган жойга тўпланишган, кўчаларда сайр қилишган. Уларнинг эгниларида поклик рамзи оқ либос бўлган. Одатда, «оқ либосли ёшлар» Наврўз ўтказилаётган жойга ташриф буюришганда барча уларни кутлаган, яхши истаклар билдиришган. Қариялар дуо қилишган.

МЕҲМОН ҲУРМАТИ

● Меҳмондорчиликка борганда киши жой-жойини топиб ўтириши муҳим экан. Оила қурганимизга ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Яқинда бир танишимизникига борганимизда бегона кишининг ёнига ўтириб қолган эканман, умр йўлдошим мендан ранжиди. Илтимос, дастурхон атрофига меҳмонлар қандай тартибда ўтириши кераклиги тўғрисида маълумот берсангиз.

Салима АБДУНАЗАРОВА,
уй бекаси.

БУ ЖУДА нозик ва масъулиятли иш бўлиб, кишидан сергаклик ҳамда ҳурмат жоизликни талаб қилади. Ажойиб пазанда Карим Маҳмудовнинг айтганларига амал қилсак дастурхон атрофига меҳмонлар тутган мавқеига қараб ўтказилади. Шу издаҳомни ташкил этган асосий мезбон энг ҳурматли меҳмоннинг чап томонидан ёки столнинг қарама-қарши томонидан бир-бирига қараб ўтирадиган қилиб жой олади. Агар меҳмонлар эркак-аёл аралаш бўлса бунда ҳам мавқеига ёки шу мавқеи улуғроқ кишининг рафиқаси эканлигига қараб тўрдан бошлаб бир эркак ва бир аёл қилиб ўтказилади. Издаҳомни ташкил этган асосий мезбоннинг рафиқаси эса энг мўътабар меҳмоннинг ёнига ёки столнинг бу томонида рўпарасига ўтиради. Ҳурматли меҳмоннинг умр йўлдоши эса асосий мезбоннинг ёнига ёки рўпарасига ўтказилади. Бу жуда қийин иш бўлганлигидан дастурхон атрофига кимни қандай ўтказиш режаси аввалдан тузилиб, бамаъни кишилар билан келишиб олинса соз бўлади.

ТЕРИНИ РАСВО ҚИЛМАНГ

● Менинг укам ҳарбий хизматдан қўлига ханжарга ўралиб турган илоннинг расмини тушириб келди. Маҳалламиздаги қариялар бир-икки уялтиришган эди, енги узун кўйлак кийиб, доим қўлининг учигача тушириб юрибди. Айтингчи, терига татуировка солдириш қандай қилиб расм бўлган!

Алижон ДЎСМАТОВ,
ишчи.

«ТАТУИРОВКА» сўзи полинезияликлар тилида «расм» деган маънони билдиради. Бу эримайдиган бўялган моддаларни тери остига киритишдир. Турли замонларда ва турли халқларда татуировка ҳар хил мақсадларда солинган. Қўҳна Юнонистонда ҳамда Римда қулларни тамғалаш учун ишончли бўлган. Ўрта асрларда эса, шундай усул билан жиноятчиларни тамғалашган. Ҳозир татуировка ҳусусан Африка қабилаларида, малайзияликларда, эскимосларда тарқалган. Татуировкани юзга, қўлларга, оёқларга, танага, баданнинг деярли барча жойларига солишади. Бу ерда татуировканинг моҳияти турлича: ҳам йигитларнинг чидамлилигини синаш, ҳам бир қабилани иккинчи қабиладан ажратиб туриш, ҳам «ёвуз инсу-жинслар»дан ҳимояланиш, шунчаки безаниш учун солинади. Нодонлик қилган одам (бундай одамни яна қандай аташ керак?) катта бўлганида теридаги расмни ёки ёзувни ўткир кислоталар билан кетказишга ёки куйдиришга ҳаракат қилади, лекин ўрни барибир ёмон чандиқ бўлиб қолади. Косметика муассасаларида татуировкани йўқотиш мақсадида махсус аппарат қўлланилади, у терини қават-қават кўчиради. Лекин бу усул такомиллашмаган. Шу сабабли, терини расво қилмаслик, уни «бўямаслик» керак.

Шавкат САЪДИЕВ
тайёрлади.

ОТА-боболаримиз одамзотга бир марта Хизр йўлиқади, дейдилар. Хизрсифат шундай алломалардан бири, доимо эл эъзозида бўлган машҳур олим ва адиб Ўзбекистонда анатомия мактабининг асосчиларидан бири Ҳаким Зоҳидович Зоҳидовдир.

Оддий деҳқон оиласидан чиққан шифокор Ҳаким Зоҳидов 1935 йили Самарқанд тиббиёт институтини биринчилар қаторида муваффақиятли тугатди. Тақсимот комиссияси уни аспирантурада қолдиришга қарор қилганди, бироқ у олган билимларини аввало ҳаётга татбиқ этиш ниятида эканини билдириб, Самарқанд вилоятининг Нурота районига ишга отланди. Юрагида касбига иштиёқ жўш урган ёш Ҳаким астойдил ишга киришди.

Катта амалий тажрибага эга бўлган Ҳаким 1938 йилда тиббиётнинг назарий манбаларини чуқурроқ ўрганиш мақсадида ўзи ўқиган Самарқанд тиббиёт институтининг нормал анатомия кафедрасига ассистент бўлиб ишга ўтди. Бунда унинг қаёт ва амалий тажрибаси, ўрганганлари қўл келди. Улуғ Ватан уруши бошланиши арафасида тиббиёт фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун диссертация ҳимоя қилди. Даҳшатли уруш туфайли мамлакат тақдири хавф остида қолган бир пайтда ёш олим биринчи ўзбек дивизиясининг миномёт батальонига кўнгилли бўлиб шифокор сифатида хизматга отланди. Аммо унинг ҳарбийда хизмат қилиши узоққа чўзилмади. Ҳаким Зоҳидов каби олим ва тажрибага эга врач фронт ортига ҳам зарур эди. У Самарқанд тиббиёт институтига директор қилиб тайинланди. Бу йиллари у олим ва тажрибали шифокоргина эмас, яхши ташкилотчи, моҳир раҳбар эканлигини ҳам кўрсата олди.

Халқ эътиборини қозонган олим, машҳур шифокор, яхши ташкилотчи Ҳаким Зоҳидов 1947 йили Ўзбекистон соғлиқни сақлаш вазири этиб тайинланди. Оғир ва машаққатли йиллар эди. Касофат уруш инсонлар қалбида ва танасида сон-саноқсиз жароҳатлар қолдирган, республикада эса кўплаб юқумли касалликлар кенг тарқалган. У ишни, аввало, республика соғлиқни сақлаш тармоқларини ҳар томонлама ривожлантиришдан бошлади. Вазирлик хонасида туни билан ишдан бош кўтаролмай қолиб кетган ҳоллари ҳам бўлди.

Олим 1951 йили яна илмий-педагогик фаолиятига қайтиб, ТошМИнинг нормал анатомия кафедрасида меҳнат қила бошлади. Орадан саккиз йил ўтгач, «Уч шохли нервнинг мия ствол қисмидаги топографик ҳамда анатомик муносабатларининг ёшга қараб ўзгариши» мавзуида докторлик ишини муваффақиятли ёқлади. Бу илмий иш ниҳоятда мураккаб ва долзарб мавзуга бағишланган бўлиб, ўзининг мукаммаллиги билан ажралиб турарди.

1972 йил Тошкентда Ўрта Осиё педиатрия тиббиёт институти ташкил этилди. Устоз анча ёшга бориб қолган бўлса-да, ўзининг тинибтинчимаслиги, ташкилотчилигини яна бир бор исботлади. Институтда нормал анатомия кафедрасини ташкил этди ва унга ўзи мудирлик қила бошлади. Тиббиёт институтлари талабалари учун ўзбек тилида (олимлар ҳамкорлигида) «Одам анатомияси» дарслигини яратди. Ёш шифокорлар учун лотинча-ўзбекча-русча анатомия атамалари луғатини тузди, тиббиёт билим юртлари учун янги тузилган ўзбек тилидаги «Акушерлик» дарслигига масъул муҳаррирлик қилди. У тиббиётнинг муҳим масалаларига бағишланган саксондан ортиқ мақолалар эълон этди.

Яхшилар эди

ОҚ СОЧИ ГУВОҲДИР УЗОҚ УМРГА

Олим фаолиятида яна бир муҳим қирра борки, у камдан-кам тиббиёт ходимларига насиб этади. Бу унинг адабий, ёзувчилик фаолиятидир. Ўзбекистон халқ шоири Миртемир олим ва ижодкор ҳақида шундай деб ёзганди. «Ҳаким Зоҳидийни кўп вақтлардан бери танийман. Аввало, машҳур медицина заҳматкаши, қолаверса, саводли қаламкаш сифатида биламан. Билим уфқи фақат тиббиёт оламида ўралиб қолган эмас, кенг ва ҳайрон қоларли даражада ҳаётий. Шу важдан ёзганлари мўлжалга тўғри тегадиган даражада. Ҳамма ёзганлари гўла мағизли, таъсирбахш, юракни жизиллатишга қодир. Ҳаким Зоҳидий ҳаёт қайноғида, шу важдан ёзгани замона — даврга оҳангдош, тўғриси давр талаблари савиясида...»

Ҳаким Зоҳидий тахаллуси билан жумҳуриятнинг деярли барча газета ва журналларида кетма-кет чоп этилган ичакузди ҳикоялар, драматик асарлар, нозик дид билан битилган шеърлар, публицистик мақолалар унинг қаламига мансуб эди. Уттизинчи йиллардаёқ бошланган адабий ижодга қизиқиш улкан олим қайси мавзуда, қайси лавозимда ишламасин уни умрининг охиригача асло тарк этмади. Адабий жараён ҳаётининг ажралмас қисмига айланди. У ўз даврининг фарзанди сифатида атрофда бўлаётган воқеаларга бефарқ қараб туролмасди. Буни Улуғ Ватан уруши йилларида Самарқанд вилояти театрида саҳналаштирилган «Ватан учун», «Икки қаҳрамон» пьесаларида, «Муштум» журналида чоп этилган юмористик ҳикояларда, қатор даврий матбуот нашрларида чоп этилган мақолаларда кўрамиз.

Шифокор, олим, муаллим, Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси — шоир, ёзувчи, жамоат арбоби Ҳаким Зоҳидий ҳаёт бўлганида ўзининг саксон ёшини қаршилаган бўларди. Афсус ўлим ҳақ. Биз устоз архивларини бир-бир варақлаб, ўрганиб ўтирарканмиз, ҳали чоп этилмаган бир неча кўлёзма асарларини кўрдик. Булар ичида «Яхшигул» шеърий асари ҳам бўлиб, унда Ҳаким Зоҳидий шундай ёзади:

Оқ сочим гувоҳдир узоқ умрга
Лекин, ўйланмасдан танҳо
келаман.
Бошқалар етсалар муродларига,
Саодат тилайман, хурсанд
бўламан.

Ҳа, у одам бошқаларнинг бахти учун яшаганлардан,

Суннатилла АСОМОВ,
тиббиёт фанлари номзоди, доцент.

Тўлқин ИМОМХУЖАЕВ,
шоир.

Спорт

ЎЗБЕК КАРАТЭСИГА КИМ САРБОН БЎЛАДИ?

ШАРҚ... Унинг нафис, сирли иероглифлари, ўликка жон ато этувчи доривор ўсимликлари, такрорланмас тиббиёти, ўзига хос фалсафий оқимлари, аждаҳо тасвири туширилган кимонолари, сарвқомат гейшаларининг мафтункор табассуми, дунёнинг бошқа ҳеч бир масканида учрамайдиган тошлар боғи ва албатта одам хаёлини ўғирловчи афсонавий, ҳа, айнан афсонавий жанговар кураш санъати кимнинг диққатини жалб этмаган дейсиз?!

Тарихга мурожаат қилсак, қадимги юнонларда ҳам, ўрта аср рицарларидан тортиб, Шимолий Америка ҳиндуларию, австралиялик аборигенларнинг ҳам ўз кураш тури бўлганлигини кўрамиз. Лекин улар фақат Шарқдагина ҳақиқий санъат даражасига кўтарила олган. Шулардан бири машҳур якка кураш устаси Гичин Фунакоши (1868—1957) томонидан Окинова-тэ ва Хитойнинг у-шу услубларининг энг яхши жиҳатларини ўзлаштириш натижасида яратилган каратэ-додир.

Қисқа муддат ичида миллионлаб спорт ихлосмандлари қалбини ром эта олган каратэ-до Европа ва Америкага иккинчи жаҳон урушидан сўнг бир неча йил давомида Японияда яшаган ҳарбийлар орқали кириб келган бўлса, собиқ СССРда унинг илдиз отишида 60-йиллар бошларида советлар юртига таҳсил олиш учун ташриф буюрган чет эллик талабалар, узоқ йиллар давомида хорижий мамлакатларда ишлаган совет мутахассисларининг хизмати катта бўлди. Минг афсуски, каратэ-донинг ташқи жиҳатлари—зарба бериш, ҳимояланишни ўзлаштиришгагина асосий эътиборни қаратилиши, фалсафий-этик томонларининг эса назардан четда қолиши бу қудратли қуролнинг бошқа мақсадларда қўлланилишига олиб келди, у аста-секин ўзининг асл моҳиятини йўқота борди. Малакали мутахассисларнинг, қўлланмаларнинг етишмаслиги, қолаверса, мамлакатда юз бераётган жиноятчилик, безорилик каби ҳолатларнинг кўпайиб бориши сабабларини айнан каратэ-до номи билан боғланиши унинг бошига анчайин қора кунларни солди.

1973 йил. «Совет жисмоний тарбия системасига мос келмайдиган жисмоний тайёргарлик услуби» сифатида каратэ-дони мамлакат ҳудудида тарғиб этиш тақиқланди.

1978 йил. Дастлабки тақиқнинг ҳеч бир иш бермагани, аксинча, каратэ-до ихлосмандлари сонининг тобора ортиб бораётганидан ташвишга тушган СССР спорт комитети «Каратэга қарши кураш (?) комиссиясини тузиш» ҳақида қарор қабул қилди.

1981 йил. Мамлакатдаги минглаб спорт заллари, уйларнинг ертўлаларидаги яширин каратэ мактабларининг томирини батамом қирқиб ташлаш ниятида Иттифоқ республикаларининг маъмурий ва жиноят кодексларидан «Каратэдан сабоқ берган» ва «Спорт каратэси қоидаларини бузган» шахсларнинг жавобгарликка тортилиши ҳақидаги модда ўрин олди.

1984 йил. СССР Спорт комитети яна бир карра каратэ-дони тақиқлаш ҳақида буйруқ чиқарди.

Лекин япон халқининг гўзал жанговар санъати жонбозлари танлаган йўлларидан қайтишни хаёлларига ҳам келтирмасдилар. Уларни институтдан ҳайдалиш ҳам, яхшигина иш жойидан ажраб қолиш хавфи ҳам қўрқитолмади. Радио ва телевидение, газета ва журналлар таҳририятларига, юқори ташкилотлар каратэ ишқибозларининг норозилик мактублари билан тўлиб кетди.

Ва ниҳоят орадан уч йил ўтгачгина, яъни 1987 йили СССР Давлат спорт комитети билан алоқалар бироз яхшиланди.

1989 йилнинг 23—24 декабрь кунлари Москвада жанговар санъат турларини тарғиб этаётган жамоат ташкилотларининг Бутуниттифоқ таъсис қурултойи бўлиб ўтди ва унда СССР жанговар санъат турлари федерациясини ташкил этиш ҳақида қарор қабул қилинди (чунки қонун каратэга қарши чиқарилган бўлсада, мамлакатга эндигина кириб кела бошлаган у-шу, таэквондо каби спорт турлари ҳам таъқибу тазйиққа олинган эди). 1990 йилнинг март ойида эса бутун СССР ҳудудидаги каратэ мактаблари бошини бир ёқадан чиқариш мақсадида Иттифоқ Федерацияси тузилди. Қизил Империя таназзулга юз тутгандан сўнг эса унинг ҳам куни битди.

Ўқувчида савол туғилган бўлиши табиий: шу кунга қадар совет каратэси таркибида яшаб келган ўзбек каратэсининг ҳоли нима кечди?

Бир йил муқаддам, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида республика шотокан-каратэдо федерацияси (президенти — Арслон Илов) рўйхатга олинганди. Гарчи бу ташкилот ёш, жамоатчилик асосида ташкил этилган бўлсада қисқа муддат ичида Франция, Япония ва АҚШлик ҳаммаслаклари билан алоқа боғлашга, умидли вакиллари эса Халқаро мусобақаларда иштирок этиб совринли ўринларни эгаллашга муваффақ бўлдилар.

Лекин шуни ҳам айтиб ўтиш лозимки, Ўзбекистон Давлат жисмоний тарбия ва спорт комитетида бир неча йиллардан буён яна бир ташкилот —Владимир Миронов бошчилик қилаётган каратэ федерацияси фаолият кўрсатмоқда. Агар республикамизга каратэнинг фақатгина битта йўналиши, яъни шотокан услуби кириб келганлигини ҳисобга олсак, ҳар икки ташкилотнинг ҳам битта иш билан машғул эканини сезиш мушкул эмас. Балки, икки қўчқорнинг боши бир қозонда қайнамаганидек, федерациялар ўртасида анчадан буён давом этаётган даҳанаки жангнинг (рақобат эмас!) сабабларини ана шундан излаш керакдир? Модомики, федерациялар раҳбарлари ўзбек каратэсининг йўлбошчиси бўлиш истагида эканлар, ўзаро гина-кудуратни четга йиғиштириб қўйиб, каратэнинг вадо-рю, годзю-рю, асихара, кёкусинкай каби услубларини ҳам оммавийлаштириш тўғрисида ўйлаб кўрсалар мақсадга мувофиқ бўлармиди?! Ёҳуд малакали мутахассислар тайёрлаш борасида амалга ошириш лозим бўлган ишлар каммиʔ

Қадимда шарқона якка курашдан сабоқ беришни истаган инсон аввало ўзини ҳам руҳан, ҳам жисман тайёрламоғи, бой ҳаёт тажрибасига эга бўлмоғи шарт эди. Қолаверса, ўзини ҳурмат қилган якка кураш устаси 40—45 ёшлардан ўтгачгина ўзини мураббийликка тайёр деб ҳисоблар, узоқ йиллар давомида сайқал топган маҳоратини шогирдларига беришга эҳтиёж сезарди.

Ҳозир-чи? Шаҳардаги истаган спорт залингизга кириб кўрсангиз 23—25 яшар йигитларнинг мураббийлик қилаётганининг гувоҳи бўласиз. Лекин оппоқ кимоно устидан қора белбоғ ўраган, шогирдлари орасидан мағрур ўтиб бораётган, ўзини четдан кузатиб турганларини сезиб тургани учун оёқларини кўтариб ўзича ҳавони «тепиб-тепиб» қўядиган бу ёш «сенсейлар»нинг аксариятининг каратэ тарихи, унинг фалсафий жиҳатлари ҳақидаги билими кимдандир эшитган, матбуотда эълон қилинган мақолаларда ўқиб қолганларидан нарига ўтмайди. Ахир, каратэ— борлиқни айнан шу йўл билан англаш санъати эмасми? Модомики, ўзга халқ санъатига меҳр қўйган экансан, унинг адабиёти, маданияти тарихи, қолаверса, тилини ўрганиш ана шу халққа нисбатан бўлган ҳурматинг ифодаси, сени етук шахс даражасига кўтарувчи омил эмасми? Қадимги якка кураш усталарининг ҳар бири ўзида буюк файласуф, рассом, шоирни мужассам эта олган баркамол инсонлар бўлганлигига тарих гувоҳку!

Токи, каратэ оламига эндигина кириб келаётганларга унинг фалсафий жиҳатлари сингдирилмас экан, уларни қадимги анъаналар руҳида тарбиялаш мумкин эмас. Тўғри, бу анчайин узоқ давом этадиган жараён. Лекин ана шу омилсиз каратэ кикбоксингдек оддий спорт турига айланиб қолади. Ўзбек ўқувчилари ҳали бу мавзудаги асарлар билан танишиш имконига эга эмаслар. Китоб дўконлари эса бир-бири билан боғланмаган зарбалар мажмуасидан иборат, чалкашликларга тўла қўлланмалар билан тўлиб кетган. Уларнинг биронтаси ҳам каратэ тарихи, фалсафаси ҳақида тўлиқ маълумот беролмайди. Бугунги кунда Европа, Америка мамлакатларининг ўзидагина шарқона беллашувларга бағишланган юзлаб газета ва журналлар чиқарилади. Спортчилари жаҳон миқёсидаги мусобақаларда муносиб қатнашаётган Ўзбекистон эса бундай нашрга эга эмас. Юқорида айтиб ўтилган енгил-елпи китобларни чиқаришга кетган маблағу меҳнат, қоғозу бўёқлар ҳисобига жанговар санъат турларига бағишланган бир эмас, бир неча журнал ташкил этиш мумкин эди.

Кўриниб турибдики, Ўзбекистонда каратэ федерацияларининг олдида ечимини кутаётган муаммолар етарли.

Ўзбек каратэси карвонига ким сарбон бўлишга муносиблигини эса вақт кўрсатади.

Шуҳрат АРМОН.

Узбекистон Республикасининг 1992 йил 12 фоизли ички ютуқли заёми 1992 йил 30 сентябрда Урганч шаҳрида ўтказилган 2-ютуқлар тиражининг

РАСМИЙ ЖАДВАЛИ

Ютуқлар заёмнинг тўрт разрядидаги серия ва номерлари қуйидагича бўлган облигацияларга чиқди:

Серияси	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)	Серияси	облигация номерлари	ютуқ миқдори (сўм билан)
00028	1—100	5000	23329	1—100	5000
00165	044*)	25000	23426	1—100	5000
00192	1—100	5000	24301	1—100	5000
00741	018*)	25000	24449	074*)	50000
00743	1—100	5000	24546	1—100	5000
00773	1—100	5000	24707	088*)	25000
00838	1—100	5000	24812	1—100	10000
00865	068*)	25000	24877	032*)	50000
01233	1—100	5000	25076	1—100	5000
02110	075*)	25000	25199	1—100	5000
02227	077*)	50000	25554	1—100	5000
02462	1—100	5000	26136	1—100	5000
02633	1—100	5000	26539	1—100	2000
02641	035*)	50000	27119	042*)	25000
02946	1—100	5000	27477	086*)	50000
03306	1—100	5000	27583	1—100	5000
03700	1—100	2000	27592	030*)	50000
03792	1—100	5000	28297	1—100	5000
04176	039*)	25000	28393	1—100	10000
04421	1—100	10000	28510	043*)	25000
04744	1—100	5000	28902	1—100	5000
04788	1—100	5000	29255	1—100	5000
05375	1—100	5000	29569	090*)	25000
06144	1—100	5000	29729	090*)	100000
06570	030*)	25000	29856	1—100	5000
06713	1—100	5000	29865	005*)	50000
06856	039*)	25000	30140	053*)	25000
07013	1—100	2000	30601	1—100	5000
07016	065*)	25000	30776	1—100	5000
07049	1—100	5000	30916	1—100	5000
07089	039*)	50000	31026	1—100	2000
07145	086*)	25000	31482	1—100	2000
07982	1—100	10000	31840	084*)	25000
08636	1—100	2000	32641	1—100	5000
09498	1—100	5000	32851	1—100	5000
09539	1—100	5000	33121	015*)	25000
09918	1—100	2000	33320	1—100	5000
10240	004*)	100000	33421	031*)	25000
10308	1—100	5000	33913	1—100	2000
10341	084*)	25000	33987	053*)	25000
10371	1—100	5000	34450	094*)	25000
10450	1—100	5000	34647	1—100	10000
10558	008*)	25000	35045	1—100	5000
10597	025*)	50000	35095	1—100	5000
10954	1—100	5000	35132	075*)	25000
11417	1—100	2000	35209	069*)	50000
11787	040*)	100000	35717	094*)	50000
11882	1—100	5000	35899	095*)	50000
11937	1—100	2000	35978	026*)	50000
12450	1—100	5000	36093	085*)	50000
12509	1—100	2000	36159	095*)	25000
12568	1—100	2000	36615	1—100	5000
13504	094*)	50000	36716	1—100	5000
13882	1—100	5000	36783	042*)	25000
14027	1—100	10000	36802	1—100	2000
14150	1—100	5000	37353	1—100	5000
14172	1—100	5000	37658	1—100	5000
14301	012*)	50000	37729	1—100	10000
14943	1—100	2000	38236	059*)	50000
15033	061*)	25000	38266	1—100	10000
15185	1—100	5000	38560	016*)	50000
15196	1—100	5000	38777	080*)	25000
15328	1—100	5000	38919	1—100	5000
15399	029*)	25000	39167	009*)	25000
15639	1—100	5000	40092	077*)	25000
15652	058*)	25000	40459	1—100	2000
16085	039*)	25000	40616	1—100	5000
16243	1—100	2000	40705	015*)	25000
16675	055*)	50000	40737	039*)	100000
17246	1—100	5000	41980	059*)	50000
17320	1—100	5000	42262	030*)	25000
17359	095*)	25000	42681	085*)	25000
17519	100*)	50000	42682	099*)	50000
18122	1—100	5000	43183	1—100	5000
18278	044*)	25000	43207	1—100	5000
18638	099*)	25000	43332	094*)	25000
18893	1—100	2000	44116	1—100	5000
19034	1—100	5000	44128	1—100	5000
19389	1—100	5000	44234	1—100	5000
19458	095*)	25000	44602	1—100	2000
19479	071*)	25000	45277	1—100	5000
19645	047*)	25000	45408	016*)	25000
20237	094*)	25000	45760	1—100	10000
20265	1—100	5000	46113	098*)	50000
20273	011*)	25000	46625	1—100	5000
20713	070*)	25000	47079	1—100	2000
21181	1—100	10000	47257	069*)	25000
21237	002*)	250000	47876	1—100	5000
21239	1—100	2000	48020	1—100	5000
21256	1—100	5000	48384	029*)	25000
21491	1—100	5000	48462	1—100	5000
21972	1—100	5000	48506	090*)	25000
22053	015*)	25000	48626	1—100	5000
22358	1—100	5000	48647	085*)	50000
22426	1—100	5000	48793	1—100	5000
22574	1—100	5000	48826	062*)	25000
22666	1—100	5000	49132	1—100	5000
22824	031*)	50000	49491	1—100	5000
23148	1—100	5000	49575	074*)	100000
23315	1—100	2000	49725	1—100	5000

*) Шу seriyadagi облигацияларнинг қолган 99 номерига 2000 сўмдан ютуқ чиқди.

Жадвалда 500 сўмлик облигацияларга чиққан ютуқлар кўрсатилган.

1000 сўмлик облигацияларга бир хил миқдорда 10000, 5000, 2000 сўмдан ютуқ чиққан тақдирда ютуқ чиққан сериядаги облигацияларнинг барча номерларига айнан 20000, 10000, 4000 сўм ютуқ тўланади.

1000 сўмлик облигация номерларидан бирига 25000, 50000, 100000, 250000 сўм миқдорида ютуқ чиққанда унинг иккинчи номерига 2000 сўм чиқади ва облигация бўйича 27000, 52000, 102000, 252000 сўм тўланади. 250 сўм қийматидаги облигацияларга 500 сўмлик облигацияга чиққан ютуқнинг ярми тўланади.

Ютуқ пулига ютуқ чиққан облигациянинг бевосита қиймати ҳам киради.

Ушбу жадвал расмий ҳужжат ҳисобланиб Ўзбекистон Республикаси Жамғарма банкининг муассасалари томонидан яна шу ҳужжат асосида рўзноманинг кейинги сони чиққан кундан бошлаб ютуқларни белгиланган тартибда тўлай бошлайди.

Ютуқлар тиражини ўтказиш комиссиясининг раиси Урганч шаҳар Ҳокими
Р. С. СУЛТОНОВ.

Тираж комиссиясининг масъул котиби — Ўзбекистон Жамғарма банки бошқарувининг кредитлар бошқармаси бошлиғи
А. М. ҲАЙДАРОВ.

ШУ ЙИЛ 9 ОКТЯБРЬ СОАТ 16.00 да МАЪРИФАТ МАРКАЗИДА

(собиқ Лекторлар уйи, А. Қодирий кўчаси, 13-уй)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИ ЛОЙИҲАСИНИНГ МУҲОКАМАСИ ЎТКАЗИЛАДИ

Муҳокамада Конституциявий комиссия аъзолари, жумҳуриятнинг етакчи ҳуқуқшунос, сиёсатшунос, файласуф олим ва мутахассислари иштирок этадилар.

Барча хоҳловчилар таклиф этилади.

Ўзбекистон зиёлилари илмий-маърифий уюшмаси.

ХАРИД ҚИЛАМИЗ

⊙ Ташкилот пул ўтказиш йўли билан аввал харид қилингану бироқ фойдаланилмаган ёки янги «ГАЗ—3102», «ГАЗ—2410» машиналарини сотиб олади. Телефонларимиз: 48-16-24, 48-15-62.

⊙ ЕС—45 ёки шунга ўхшаш типдаги видеокассеталарни харид қиламиз. 48-16-24, 48-15-62, 47-43-51 телефонларига қўнғироқ қилинг.

«КОНСТРУКТОР»

илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси

буюртмачининг ва ташкилотнинг материалидан:

— барча турдаги босма иш қоғозлари, авторефератлар;

— таклифномалар;

— ташрифномаларни тайёрлаб бериш бўйича

ЎЗ ХИЗМАТЛАРИНИ ТАКЛИФ ЭТАДИ

Мурожаат қилиш учун телефон: **34-20-46.**

9 октябрь соат 8 дан 14.00 гача

Юнусобод район меҳнат биржаси

Юнусобод даҳасининг 2-мавзесида, «Универсам» дўкони яқинида

БЎШ ИШЧИ ЎРИНЛАРИ ВА БЎШ ЛАВОЗИМЛАР

ярмаркасини ўтказади

Транспорт—24, 60, 91, 92, 97, 72, 18, 51-автобуслар; 25, 28, 29-трамвайларнинг «Универсам» дўкони бекати.

Тез ёрдам клиник касалхонаси жамоаси тез ёрдам клиник касалхонасининг ЛОР бўлими мудири **Фатхитдин Носирович ЮСУПОВнинг** вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Тошкент хўжалик ва маданий моллари савдо ташкилоти жамоаси 53-дўкон сотувчиси **Буважон ҒУЛОМОВнинг** вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Тошкент кинотехникуми жамоаси техникумнинг кекса ўқитувчиси, меҳнат фахрийси **Мирҳожи МИРСОЛИҲОВнинг** вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Тошкент ресторанлар тресты жамоаси шу трест базасининг омбор мудири **Шокир Тоҳирович ЙЎЛДОШЕВнинг** вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

«Тошкентсавдо» концерни жамоаси «Тошкентсавдо» савдо-ишлаб чиқариш концернининг саноат бўлими бошлиғи Ш. Н. Юсуповага акаси **Фатхитдин Носирович ЮСУПОВнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ.

Тошкент оқшоми

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона —32-53-76, хатлар — 33-29-70, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42,32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаатчилик концернининг босмахонаси.

■ Нашр кўрсаткичи 64690 ■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.40. ⊙ Буюртма Г—345 ■ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10